

Vysoká škola kreativní komunikace

Katedra literární tvorby

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Ta druhá
Rozpolcená osobnost v dílech Ďáblův elixír, Podivný
případ Dr. Jekylla a pana Hyda a Klub rváčů

2020

Tereza Bartošková

Vysoká škola kreativní komunikace

Katedra literární tvorby
Vizuální a literární umění
Literární tvorba

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Praktická část: *Ta druhá*

Teoretická část: Rozpolcená osobnost v dílech
*Ďáblův elixír, Podivný případ Dr. Jekylla a pana
Hyda a Klub rváčů*

Autor: Tereza Bartošková

Vedoucí práce: MgA. Daniel Kubec

2020

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně. Veškerou použitou literaturu a další podkladové materiály uvádím v příloženém seznamu literatury.

V Praze dne , Podpis autora:

Poděkování

Ráda bych poděkovala panu MgA. Danielu Kubecovi, který se s ochotou ujal vedení mé bakalářské práce, pomohl mi určit správný směr, kterým se ubírat, a poskytl mi spoustu přínosných rad a také podpory. Poděkování patří také panu PhDr. Antonínu Kudláčovi, Ph.D. za další odborné poznatky k této práci.

Abstrakt

Umělecká část „Ta druhá“ čtenáře seznámí s příběhem psychicky narušené dívky Samantha, která je již od dětství odříznuta od běžného života kvůli svému „nevyhovujícímu“ chování, které může být až smrtelně nebezpečné. Domovem jí je psychiatrická léčebna, kde každý den přichází do kontaktu s nejrůznějšími pacienty – s Molly, která má sklony k sebepoškození, Phoebe, starající se o neexistujícího psa, či Sebastiana, který má nezdravě blízký vztah k literatuře ovlivňující jeho vidění reality. V této porouchané společnosti žije až do okamžiku, kdy jí do života vstoupí dívka se stejnou tváří. Její sestra Lena. Může se to zdát jako příběh o šťastném setkání sester, ale to, že naleznete něco, co bylo ztracené, neznamená konec. Naopak to může být odrazovým můstkem pro tragické události. Jedná se o příběh zabývající se problematickým viděním světa a myšlenkou, že to, co je zlomené, nelze nikdy dokonale spravit.

Na problematiku lidské mysli se zaměřuje také odborná část bakalářské práce, která se věnuje tématu dvojnictví a rozpolcené osobnosti a její analýze ve spojitosti s literárními postavami v dílech *Ďáblův elixír*, *Podivný případ Dr. Jekylla a pana Hyda* a *Klub rváčů*. Cílem práce je poukázat na využití motivu dvojníka v literatuře od dob antiky přes romantismus až po postmodernu, ukázat znaky a projevy poruchy osobnosti a jak s nimi autoři v konkrétních titulech pracují. Práce by měla upozornit na to, jak těsné je propojení psychologie a literatury a jak zajímavé a nadčasové téma lidské mysli je.

Klíčová slova

Umělecká část: Ta druhá; psychiatrická léčebna; duševní porucha; sestry; hraniční porucha osobnosti; vzpomínky; záměna identity; dětství; schizofrenie

Teoretická část: rozpolcená osobnost; dvojnictví; disociativní porucha identity; próza; *Ďáblův elixír*; *Klub rváčů*; *Jekyll a Hyde*; německý romantismus; britská viktoriánská literatura

Abstract

The practical part of this bachelor thesis “The Other One” tells the story of Samantha who is suffering from mental illness. Since young age she has been isolated from everyday life because of her “inconvenient” behaviour which can be even life-threatening at times. Her home is in a psychiatric institution, that she shares with other patients – Molly, who’s struggling with self-harming habits, Phoebe, the owner of imaginary dog, and book-obsessed Sebastian, who’s view of reality is deeply affected by literature. Samantha keeps living in this haywired society till one moment when another girl with face similar to her steps into her life – her sister Lena. It may seem as a story about happy ‘sister, sister’ reunion, but finding something that was missing does not always mean the end. On the contrary, it could be a springboard for tragedy. This story focuses on problematic view of life and the thought that what was once broken can never be fully fixed.

The theoretical part of the thesis also deals with the problems of human mind. It is dedicated to the topic of doppelgänger, split personality and its analysis in relation to literary characters from following books: *The Devil’s Elixirs*, *Strange Case of Dr Jekyll and Mr. Hyde* and *Fight Club*. The aim of this study is to highlight the application of the doppelgänger motif in various eras of literary history, and to show the characteristics and signs of personality disorders and methods of their adaptation in specific titles. The overall goal of the thesis is to point out how closely is literature connected with psychology and how curious and timeless is the theme of human mind.

Keywords

The practical part: The Other One; psychiatric hospital; mental disorder; sisters; Borderline personality disorder; memories; identity change; childhood; schizophrenia

The theoretical part: split personality; duality; Dissociative identity disorder; prose; The Devil’s Elixirs; Fight Club; Jekyll and Hyde; German romanticism; British Victorian literature

Obsah

Umělecká část: Ta druhá.....	1
Teoretická část: Rozpolcená osobnost v dílech <i>Ďáblův elixír, Podivný případ Dr. Jekylla a pana Hyda a Klub rváčů</i>	37
1.Úvod.....	38
2.Disociativní porucha identity.....	39
3.Motiv dvojníka a jeho role v literatuře.....	42
4.Ďáblův elixír	45
4.1.Motiv elixíru.....	47
4.2.Dvojnická záhada	48
5.Podivný případ Dr. Jekylla a pana Hyda.....	51
5.1.Syndrom Jekylla a Hyda	51
5.2.Rozdvojení osobnosti.....	52
5.3.Postava Jekylla a Hyda	53
6.Klub rváčů	55
6.1.Identity v konzumní společnosti.....	56
6.2.Spánek a rozpolcenost	57
6.3.Tělo jako prostředek komunikace a moci	58
6.4.Dvojí já.....	60
7.Závěr.....	62
8.Bibliografie	65

Umělecká část: Ta druhá

Jsme tím, kým předstíráme, že jsme.

– Kurt Vonnegut

Pokojem se linul tichý zpěv. Nenásilně ho pohlcovaly stěny, jejichž růžový odstín připomínal cukrovou vatu. Holčička, která seděla na zemi uprostřed místnosti, se lehce pohupovala do rytmu uklidňujících tónů. Zatímco pohybovala svými drobnými ústy, hladila panenku a mateřsky ji kolébala.

„Pšš, určitě bude brzy dobře. Uzdravíš se,“ šeptala panence.

Tmavé vlasy se děvčátku lepily ke tvářím, na kterých pomalu zasychaly potůčky slz. Jemně položilo panenku v blankytně modrých volánových šatech do peřin dětské postele. Na koberci zůstala ležet malá utržená ruka.

*

Samantha se s trhnutím probudila. Příkrývku svírala až u obličeje. Byla moc krátká na to, aby jí zároveň zvládla zakrývat i prsty na nohou, které byly ztuhlé chladem. Rozespale s nimi zahýbala, aby jim dodala trochu tepla. Určitě zase blbne topení. Ale nedivila by se, kdyby na ní jen šetřili energiemi. Více se zachumlala do bílé peřiny bez vzoru. Ještě by spala, ale bála se svých snů. Raději zůstane vzhůru – i když to obvykle není o moc lepší.

Za oknem bylo šero. Slunce teprve vycházelo. To málo slunečních paprsků se snažilo prodrat skrz mračna a mlhu, která pohltila město a dodala okolní krajině tajemný nádech. Kdyby na sklo dýchla, určitě by se jejím tělesným teplem zabarvilo a ona by si do tohoto plátna malovala pomíjivé obrazce.

Na zemi se něco pohnulo. Strnula. Něco se skrývalo pod její postelí. Určitě na ni zaútočí. A to se sotva probudila. Přemýšlela, jestli pomůže, když se nebude hýbat. Mohla by se pokusit ani nedýchat. Třeba si jí ten tvor ještě nevšiml. Ale co když se u ní v pokoji ukrývá nějaký zločinec? Cítila se bezmocná.

Zaslechla šustění, jako by někdo hrabal rukou v pytlíku od chipsů. Tak to je parádní, dotyčný si donesl i svačinu a ani ji nenabídl. Ale aspoň se tím snižuje pravděpodobnost, že by sežral ji. Pokud ovšem nebude součástí vícechodového menu.

Ještě se nerozmyslela, jestli bude hrát mrtvou, pokusí se utéct, bude křičet jako pomínutá, nebo se naopak s neznámým skamarádí, když se zpod postele ozval tichý hlas.

„Kdepak jsi?“

V momentě ji strach přešel. Tak rychle, jak dokázala, se bez varování zvedla na posteli. Následně zespu u cítila ránu v místech, kde měla natažené nohy.

„Au. Sam! Jsem se lekla.“

Dívka s nakrátko střiženými slámově blondatými vlasy se zvedala z podlahy, zatímco si třela potenciální bouli na hlavě. Urovnala si zvalené růžové pyžamo, které zářilo novotou. Samantha se na ni zašklebila.

„Nediv se. To máš za to, jak se mi tady plížíš. Víš, jak jsi mě vyděsila? Mimořodem, kolik je hodin, že už stíháš takový ranní výlety do cizích pokojů?“

Phoebe se zatvářila omluvně.

„Promiň. Já jen... zdálo se mi, že k tobě vběhl Charlie, tak jsem myslela, že se schoval pod postelí.“

Naskytlo se jen málo okamžiků, ve kterých Charlie ve spojitosti s Phoebe nefiguroval. Zbožňovala ho a kdyby záleželo jen na ní, byla by s ním pořád. Bohužel byla situace mezi nimi dost komplikovaná. On se jí neustále ztrácel. Momenty, kdy nebyl k nalezení, se ale řadily k těm normálnějším. Nejspíš to zní jako příběh kluka, který stabilně utíká před svou nemožně zamilovanou a majetnickou holkou. Ale to by museli být mezi jinými lidmi, kteří se zabývají všedními problémy.

„Asi se ti to fakt jen zdálo. Nemyslím si, že je tady. To už by se ukázal. Možná zahrnul do vedlejšího pokoje. Doufej, že ho sestra pustila na zahradu, aspoň se nevyvenčí někde na chodbě.“

„Jo, asi máš pravdu,“ pokrčila rameny. „A to mám pro něj dobrotu.“

Natáhla k Samantě ruku s balením čokoládových sušenek. „Dáš si?“

„Díky,“ usmála se a sáhla pro jednu sušenku. Raději této příležitosti využila, protože k čokoládě, hlavně té dobré, se tady jen tak nedostanou. „Ale víš, že psi by takový věci jíst neměli.“

Phoebe zrůžověly tváře.

„Ale Charlie je má rád. A nikdy mu zle nebylo. Stejně dostává jen kousíček.“

„No, jak myslíš.“

Podívala se na protější stranu pokoje na hodiny visící na zažloutlé zdi. Ručičky ukazovaly něco málo před čtvrt na pět. *Taky báječný.* Mohla se jen domnívat, jestli se zastavily odpoledne, nebo ráno. *Chcípaj tu už i hodiny.*

„Kolik je teda hodin?“ otočila se zpátky na Phoebe.

„Za pět sedm. Promiň, že jsem tě vzbudila, ale stejně je za chvíli budíček. Můžeš mi poděkovat, že jsem tě ušetřila láskyplného probuzení,“ přídavné jméno schválně zdůraznila, aby vyznělo ironicky. „Dneska obchází Róza.“

Rose se na pozici zdejší zdravotní sestry ocitla omylem. Nebo to aspoň tvrdila. Nikdy se nechtěla starat o lidi. A už vůbec ne asistovat v blázinci. Byla to další ukázka toho, jak je svět nespravedlivý. Její přítomnost byla za trest. Samantha by mohla mluvit za všechny obyvatele ústavu (pokud vynechala ty obzvlášť vážné případy, u kterých občas netušila, jestli místo Rose nevidí duhového jednorozce). Rose nezapomínala dávat jasně najevo, že se s nimi dennodenně přichází dělit o zdejší vzduch nedobrovolně. Vždycky si přála být veterinářkou. Aktuálně asi nebylo dost volných míst. Sam jí bylo chvílemi líto, asi jí ve škole, kde jí na tohle místo v rámci praxí přidělili, neměli moc v lásce. Když ale viděla ten kostnatý obličej s rudými rty bez úsměvu staženými do úzké linky, zažívala buzení pohlavkem nebo rvaním do ucha, lítost jí přešla. Chudáci zvířata. Snad by se k nim chovala lépe. Pro dobro všech doufala, že bude brzo injekce do zadku píchat kravám. Už by tu s nimi naštěstí dlouho zůstat neměla. Ale kdo ví, *třeba se zase něco posere*.

„Co takhle si z ní trochu vystřelit?“ mrkla na Phoebe.

„Hah, to se ani nemusíš ptát. Jsem pro.“

Samantha ležela na posteli, nehnutě a se zavřenýma očima. Snažila se udržet pokojný spící výraz. Za chvíli slyšela otvírající se dveře a následný klapot podpatků, který se přibližoval k jejímu lůžku. Poznala moment, kdy se k ní Rose nahnula. Cítila její dech prosycený pachem cigaret, který se mísil s vůní levného parfému. Těsně předtím, než se jí Rose dotkla, aby ji probudila, na ni vytřeštila oči. Jen to stačilo k tomu, aby se sestra lekla a ucukla. V ten moment ji Phoebe, která se schovávala pod postelí, chytla za kotník. Rose vyjekla a málem by snad i spadla na podlahu, kdyby ji Phoebe stále nedržela. S rukou na srdci se na ně rozeřvala.

„To jste pitomý, vy jedny nány?! Chcete mi způsobit infarkt? Nestačí, že tady s váma musím trpět?“

Vytáhla Phoebe, která měla v očích slzy smíchu, zpod postele. Obě dívky zpražila pohledem a rudá v obličejí odkráčela z pokoje. Těsně předtím, než za sebou zabouchla, jen vyštěkla na mladší z dvojice, aby se urychleně vrátila do svého pokoje.

Dívky si vítězoslavně plácly.

„Tos měla vidět ten její výraz,“ zakuckávala se smíchy Samantha.

„Vsad' se, že si ucvrnkla do kalhotek. Ale řeknu ti, že mě málem pěkně nakopla, jak jsem po ní hmátla.“

„Ted' si na ni musíme dát bacha. Aby nám ještě nezaměnila prášky. Třeba laxativa navíc – to fakt nechceš. I když ono to je stejně skoro jedno, všechno je to sajrajt.“

„To je fakt, ani nevím, jestli mi pomáhají,“ povzdechla si Phoebe. „Jdu se ještě kouknout po Charliem. Uvidíme se na snídani.“ Mávla na ni a vyhopkala ze dveří na chodbu, zatímco si začala pobrukovat melodii, která Samantě přišla povědomá, ale nedokázala ji blíže určit.

Po takovém začátku dne měla celkem dobrou náladu. Ze skříně, která skrývala jen velmi skromný šatník, vytáhla černé teplákové kalhoty a triko s nápisem POSITIVE VIBES ONLY, které loni dostala k Vánocům od Elise, sestry, kterou měla ze zdejšího personálu nejradši. Brala ji jako jednu z mála přátel, které měla.

Převlékla se z bílé seprané noční košile, která vypadala, jako by ji nosila minimálně jedna předchozí generace. Byly dny, kdy zůstávala celou dobu v pyžamu, kdy sotva vylezla z postele. Její mozek si s ní pohrával. Něco se v ní v dětství porouchalo. Možná ji už při narození špatně poskládali. Uvnitř ní žila citlivá duše, která často upadala do temnoty. Celá hra ale spočívala v tom, že se nacházela v koloběhu nálad, který se točil až moc rychle. Jako by někdo najednou zmáčkl jiné tlačítko, rozsvítil. Z deprese přecházela do euforie. Chtěla být ve společnosti lidí, které v jiných chvílích odstrkovala. Nesnášela samotu. Bála se být sama se sebou. A i když to nesčetněkrát říkala na sezeních, nijak jí to nepomohlo.

Ve společné dámské umývárně si opláchla obličej. Aktuálně tu nebyl nikdo, kdo by se děsil svého odrazu, kvůli komu by se musela zakrývat zrcadla, tudíž mohla pozorovat své ostré rysy. Byla hubená. Pokožku měla bledou, jako by se zrodila z mlhy. Ani přes léto ven moc nevycházela, takže jí přirozené opálení chybělo. Dlouhé vlasy v odstínu tmavého kaštanu si vyčesala do culíku. Často je nosila rozpuštěné, nechávala je tak, aby jí padaly do obličeje a tím ho zakrývaly. Měla tak pocit, že ji mohou skrýt před okolním světem. Byla poměrně vysoká. Kdyby její zjev působil zdravěji a dávala by více pozor na to, aby se nehrbila, mohla by se věnovat modelingu. Ale to v její situaci nebylo možné. Psychicky by to nejspíš nezvládla. Nenechali by ji. Raději ji drželi jako hezké zvířátko v kleci.

V této místnosti trávila čas velmi nerada. Obzvláště v době, kdy ve sprchách narazila na nepříjemné pacientky. O moc líp se necítila, když byly v doprovodu sester. Byla moc na očích. Nechtěla, aby si každý mohl jen tak prohlížet její nahé tělo. Hlavně

v momentech, kdy s ním nebyla spokojená. Někdy se u ní objevily stavy, kdy jí naopak připadalo téměř dokonalé. Aspoň v porovnání s jinými ženami na oddělení. To by se klidně i promenádovala po chodbě, před očima všech. Jen ať závidí, vystrkují uslintaný jazyk jak hladoví psi, kteří by se na to mladé nezkažené masíčko rádi vrhli. Možná by někomu i zatancovala na klíně a potom se pousmála nad tím, jak naběhl a ztvrdl. Při té představě se jí začaly pod tričkem rýsovat bradavky malých, avšak pevných prsou. Vzrušením si při čištění zubů překřížila nohy. Měla chuť si to udělat. Ale to by před snídaní nestihla. Ještě by ji načapala sestra a znechuceně ji přes její hravé prstíky plácla.

Proud svých neřestných myšlenek utnula, když si k vedlejšímu umyvadlu stoupla dívka se zrzavými vlasy, které jí v nezkrotných kudrnách padaly do půlky zad. Samantě připomínala princeznu Meridu z animovaného filmu Rebelka, který jim kdysi pouštěli během jednoho z filmových večerů. Světlou pokožku obličejě měla posetou pihami.

„Čauky, Molly. Jak to jde?“

„Ahoj. Ale jo...“ Molly většinu času působila zakřiknutě. Lidé si jí všímali spíše kvůli vlasům než hlasitým projevům.

Lehce si povytáhla rukávy černé volné mikiny, aby si je nenamočila. I když si je vyhrnula jen o kousek, Samantha zahlédla na obou zápěstích jizvy, o odstín světlejší než zbytek kůže, ze které vystupovaly. Všichni věděli, že se Molly řeže. Kvůli tomu tady také byla. Sebepoškozování bývalo jejím denním chlebem. Sebetrestajícím, ale zároveň uklidňujícím rituálem. Za zdejšími zdmi se jí to postupně snažili vymluvit. Vyléčit ji. Hlíkali, aby nepřišla do kontaktu s ostrými předměty nebo něčím, čím by se popálila. Kvůli chvílím, kdy byla na dně a nesnášela se, Samantha dokázala s Molly a jejím odporem k vlastnímu tělu soucítit.

*

„Phoebe Bellová!“

Sestra u výdeje léků volala Phoebe už podruhé. Neměla ráda, když se pacienti trousili moc pomalu. Chtěla mít tuhle rutinu co nejrychleji z krku. Samantha, která přešlapovala mezi hloučkem čekajícím na svůj kelímek s prášky, viděla, jak se z chodby přibližuje kamarádčina drobná postava. Kolem ruky měla omotané vodítko.

„Už jsem tu! Pardon.“

Proběhla kolem ostatních pacientů přímo k okýnku, ze kterého jí sestra netrpělivě podávala dva kelímky s naučeným „polknout, zapít, ukázat“.

Poté, co na ni Phoebe vyplázla jazyk, se zaculila směrem k Sam a pokračovala dál do jídelny.

Za moment byla na řadě i ona. Zkušeně nechala tabletky zapadnout pod jazyk, než ho ukázala ke kontrole. Obvykle se tím více nezabývali. Většina pacientů se na čas výdeje těšila jako děti na rozdávání sladkostí. Ale ona se nechtěla nechávat oblbovat. Už se necítila tak zesláble jako dřív. Svět nebyl tak rozmazaný.

Při cestě ke stolu se snažila potlačit sliny, aby se jí prášky v puse nezačaly rozpouštět. Vzala táč s jídlem a pomerančovým džusem a přisedla si k Phoebe. Když se ujistila, že se nikdo další nekouká, schovala tabletky do kapsy kalhot. Začala žmoulat plátek toastového chleba. Neměla na jídlo chuť.

„Budeš tu šunku?“ zeptala se Phoebe.

„Ne, klidně si ji vem.“

Phoebe se natáhla pro šunkový plátek a hodila ho vedle sebe na zem.

Samantha si na podobné situace zvykla. Phoebe by na první pohled zapadla mezi většinu dospívajících holek, ale brzo by tohle zdání sama vyvrátila. Byla to schizofrenička. A její čtyřnohý mazlík Charlie? Její osobní halucinace, která se za pár momentů, až se dostaví účinek prášků, jako vždy někam zaběhne.

Do místnosti vstoupil vysoký hubený chlapec s křtící hnědých vlasů, které měl elegantně učesané na pěšinku uprostřed. Na sobě měl pruhované triko s límečkem a světlé plátěné kalhoty, obojí nažehlené. Byl zde jednoznačně nejupravenějším pacientem. Tiskl si k tělu malý hliněný květináč. V něm se krčil kaktus, který zdobil jeden růžový květ, a tak na něm bylo vedle ostnatého povrchu aspoň něco hezkého. A tím i nebezpečnějšího. Šel s ním dokonce i pro jídlo, jako by se ho bál položit nejdříve na stůl, opustit ho.

Sebastian byl zvláštní případ. Dříve ho neměla moc v lásce. Občas měla pocit, že vše jen hraje. Byl na ni moc výstřední. Nechápala, proč žije za zdmi ústavu, když má jiné možnosti. Ano, mohl by ho kdykoliv opustit.

Ne všichni měli na výběr. Někteří se domnívali, že jsou zdraví, neustále tvrdili, že za pár dní půjdou domů. Zírali oknem na příjezdovou cestu a představovali si, jak z ní mávají na rozloučenou, zatímco se vzdalují a nejistě krácejí do nové etapy života. Nešli. Nemohli nebo si je nikdo nevyzvedl. Jejich domovem byla léčebna, jejich rodinou ostatní obyvatelé zdejší domácnosti.

I Sebastian se později stal jejím bratrem, kterého nikdy neměla. Nebo o něm aspoň nevěděla. Na dětství měla jen několik vzpomínek, které byly mlhavé. Ne, nezáleželo na tom, co bylo předtím. Před léčebnou, před nemocí nebylo nic.

Začala mít ráda jeho podivné chování a to, jak citoval z různých knih. Někdy, když nemohla spát, se vkrádala do jeho pokoje a prosila ho, aby jí předčítal. Rose, která jednou při noční službě obcházela, ji u něj načapala. Prozradila je rozsvícená lampička a Sebastianův hlas. Samantha jí dala příležitost ke ztopení scény. Nejen, že byla v pozdní hodině v cizím pokoji, navíc v chlapeckém, ale ležela s ním v jedné posteli. A to se netolerovalo. Připadalo jí to směšné. Se svým nevlastním bratrem by nikdy nespala. Na sex myslela často, ale s ním si ho představovat nechtěla. A stejně kopal za jiný tým, tak by si to moc neužili.

Posadil se k jejich stolu. Na místo jako vždy. Tiše je pozdravil. Zhluboka dýchal. Květináč měl umístěný vedle talíře se sendvičem.

„Pořídil sis novou dekoraci?“ Phoebe se tázavě podívala na kaktus.

Sebastian si odkašlal: „Tenhle mrňous byl to jediné, co jsem tady teď ráno sehnal. Ale uvažuji, že si budu muset do pokoje přemístit ten fikus z chodby. Budete tak laskavé a pomůžete mi s tím, až spořádáme tuhle... ranní krmi?“ S protáhlým obličejem otočil talířem.

„A co že se najednou tak zajímáš o kytky? Se chceš dát na pěstování pokojovek?“ zeptala se Samantha a dále žmoulala toust, který už více jak něco požitelného připomínal modelovací hmotu.

Nadechl se a dramaticky si položil dlaň na hrudník. „V jejich přítomnosti se cítím lépe...“

„No jasně, kytky jsou super,“ přikyvovala nadšeně Phoebe. „Hmm, ale na druhou stranu se o ně musíš starat, to se mi nechce... mně stačí Charlie.“

Sklonila se pod stůl a povzdechla si. Samantě hned došlo, že se Phoebe dívá na podlahu, na které bezúčelně leželo vodítko a plátek šunky.

Samantha si tiše vyměnila pohled se Sebastianem. Už se chystala své blondřaté kamarádce, sestře, říct jednu z klasických vět o tom, jak se Charlie brzy vrátí, když se u nich objevila Elise. Stoupla si do mezery mezi Sam a Sebastianem a natáhla se pro květináč. Chlapec zalapal po dechu.

„Neee, prosím.“ Rozkašlal se.

„Mladíku, to se dělá brát lidem jejich věci? Co tě to zase napadlo?“

Samantha tušila, že v tom hraje roli opět Sebastianova fantazie. Postrádalo logiku, aby mu kaktus zmírnil kašel a bolest na plicích. Přesto se na Elise smutně prosebně podívala.

„El, tak se na něj podívej. On ho potřebuje. Nic tak hroznýho se nestalo, ne?“

Elise si dala ruce v bok. „Nevím, o co tady zase jde, ale v první řadě jde o princip. Není moc slušné si bez dovolení brát věci z recepce, ať už se jedná o kaktus nebo něco jiného,“ řekla jako učitelka ve škole. Na ni ale mrkla ve znamení toho, že se nezlobí tolik, jako to vypadá.

Sebastian se hrbil na židli jako malý kluk těsně před výpraskem. „Omlouvám se,“ zašeptal kajícně.

„Omluva se přijímá,“ usmála se a pohladila ho po vlasech. „Dostala jsem ho, ale pokud ti to udělá radost, můžu ti ho půjčit, když se mi o něj postaráš.“

Rozzářil se mu obličej. „Ano, prosím. Moc děkuji, určitě se mu u mě bude dařit dobře. Dám si ho na noční stolek vedle fotky rodičů a budu mu před spaním recitovat básně...“

Phoebe zrudly tváře, jak se snažila nevyprsknout smíchy.

„To je od tebe hezké, to bude v těch nejlepších rukou,“ řekla Elise a položila kaktus na stůl. Obrátila se k Samantě. „Za dvacet minut tě vyzvednu v pokoji, ano?“

Kývla. Dnes měla vycházkový den. I pacienti potřebovali na vzduch a trochu se projít. Vždy v doprovodu zdravotníka. Vážnější případy se nedostaly moc daleko za hranice ústavu, obvykle se s nimi sestry procházely jen v přilehlém parčíku. Samantha se mohla podívat i do města – když měla sílu tam dojít. Někdy se jí mezi lidí vůbec nechtělo, v těch lepších dnech ji mrzelo, že tam nemůže pobýt déle.

Než se Elise vzdálila, zkontrolovala pohledem Samantin talíř. Tváří se jí mihl výraz nesouhlasu. Nic však neřekla, protože věděla, že kdyby ji do jídla nutila, situaci by jen zhoršila.

*

Ulice města byly zahaleny v mléčném oparu, kterým lehce prostupovaly sluneční paprsky, a tak udržovaly teplotu vzduchu aspoň v únosné míře. Od pobřeží vanul vítr prosycený solí. Nikdy se nekoupala v moři. Ani se moc často nedostala až k pláži. Zírala dlouze do vln, které se rozbíjely o molo a slívaly se do jednotné hladiny, a přemýšlela o tom, jaký by to byl pocit mezi ně vlézt. Jak dlouho by trvalo, než by ji strhly a pohřbily? Vyvrhly by ji zpět na oblázkovou pláž jako něco, co do nich nepatří, nebo by její tělo doplulo někam do dalekých míst, kde nikdy nebyla?

Ze zamyšlení ji vytrhla Elise, která jí podávala kelímek s horkou čokoládou, kterou koupila u stánku na mole. Vždy, když spolu byly venku, něco malého jí koupila –

čokoládu, kousek sladkého pečiva, v pozdějších letech i kávu, když usoudila, že jí kofein neuškodí. Snažila se jí aspoň takovými drobnostmi zpříjemnit čas mimo ústav. Samantha si toho vážila, ale nedokázala to dávat moc najevo. Občas se chovala odtažitě, neboť se domnívala, že ji Elise jen lituje, a to se jí nelíbilo. Ale nebylo by to oprávněné? Litovat ji. Dívku s narušenou osobností, kterou opustila rodina. Někdy se litovala sama. Ale možná to tak mělo být. Jinak by Elise nepotkala. A také Phoebe a Sebastiana.

„Nekoupíme Sebastianovi nějaké květiny?“ podívala se s otázkou na pečovatelku.

„Hmm, proč ne, to zní jako fajn nápad,“ pokývla hlavou směrem do centra. „Kousek odtud je květinářství.“

V krámku s omítkou mentolové barvy, který se nacházel na rohu hlavní třídy, společně vybrały kytici různobarevných tulipánů. Zatímco Elise hledala v kabelce peněženku, aby zaplatila sympatické dlouhovlasé brunetce ve středním věku, Samantha si prohlížela vnitřek obchodu. Mimo váz a kbelíků s řezanými květinami a květináčů s trvalkami a orchidejemi tam byly k prodeji různé dekorace. Vzala do ruky porcelánovou figurku víly v modrých šatech z okvětních lístků a prohlížela si ji z blízka. Ty modré šaty jí něco připomínaly. Nemohla si ale přesně vzpomenout. Vrátila sošku na polici. Když se podívala skrze výlohu, všimla si dívky s nakrátko střiženými růžovými vlasy, oblečené do úzkých džínů s proděravělými nohavicemi a koženkové bundy, která jí ani nezakrývala celá záda. Zpomalila a dívala se přímo na ni.

Dívka, nejspíš stejně stará, se na ni usmála a zamávala jí. Samantha nevěděla, co dělat, tak jí jen lehce zamávala zpátky. Vypadalo to, že se chystá jít do květinářství. Kvůli ní? Musela si ji s někým splést. Přece jen nebylo přes zamlžené a čmouhaté sklo výlohy vidět úplně jasně. Růžovka ale vytáhla z kapsy telefon a rozsvítila displej. Svráštla čelo, zatímco zírala na obrazovku telefonu s blyštivým stříbrným krytem. Zvedla hlavu Samantíným směrem, udělala rukou nějaké gesto – *co? to jako že zavolá?* – a šla dál.

„Zlatíčko, vezmeš ty kytky, prosím,“ zvolala Elise.

Když za moment vycházely z obchodu, neznámá dívka byla pryč.

*

S tulipány procházela chodbou léčebny a mířila k Sebastianovu pokoji. Blížil se čas oběda a on by v této chvíli měl být u sebe, zpátky z dopolední terapie, které se ona kvůli vycházce nemusela účastnit. Cestou jí míjel Will, jeden ze zdejších zdravotníků. Byl

jediným zdravotním bratrem, který tu pracoval. Byl roztomilý. Občas si všimla, jak ho Sebastian okukuje. Will si ale všiml spíš pacientek. Jednou ho přistihla při tom, jak na ni zírá. Nebylo jí to příjemné, ale věděla, že kdyby na ni vrhal takové pohledy v jiný den či hodinu, lačně by mu je oplácela. Jednou se jí zdálo o tom, jak to dělají na stole v sesterně a ostatní je pozorují okénkem ve zdi. Probudila se tehdy úplně rozpálená. Jindy si představovala, jak si pročítá hřbety knih v doktorově knihovně, zatímco ji Will na tento kus nábytku tiskne a zezadu se v ní ukájí. Na záchodech, na podlaze, ve sprše, u ní v pokoji. Vždy jen v její hlavě. Ne že by jí tak přitahoval, ale moc mužů, na které by mohla takto myslet, zde nebylo. Většina z nich byla neschopná, uslintaná, odpudivá.

„Nazdárek, Sam, si dostala kytky, jo?“ obdivně zapískal. „Jednou za čas vyjdeš ven a už máš nápadníka...“

Samantha se na něj zašklebila a vyplázla jazyk a bez řeči šla dál.

Zaklepala na Sebastianovy dveře. Ano, byl tam. Jak jinak než rozvalený v posteli s otevřenou knihou. Ke konci mu chybělo už jen několik málo stránek. Držel ji tak, že neviděla název, ale zaznamenala jméno autora – Boris Vian.

„Pff, zrovna tu jedna z postav, jmenuje se Alise, podpálila knihkupectví. No chápeš to? Knihy by se neměly pálit, ať už by k tomu vedlo cokoliv. Hrůza!“ rozčiloval se.

Myslí jí problíkl obraz hořících svíček na dortu. Usmívající se tváře. Muž a žena. Rodiče?

Sebastian zvedl oči od textu a výraz pohoršení byl ten tam, když uviděl tulipány v Samantiných rukách.

„Ty jsou pro mě?!“

„No, jo, ráno jsi vypadal, že se bez kytek nedožiješ dalšího dne, tak jsme ti s Elise vzaly tyhle.“

Sebastianovi zrůžověly tváře. Nadšeně vydechl.

„To je od vás tak milé. Už je mi mnohem lépe. Zachránily jste mě. Děkuji mnohokrát.“ Převzal si je od ní a hned s nimi zamířil ke dveřím. „Seženu na ně vázu.“

*

Dotahovala rysy tváře dívky, kterou kreslila do skicáku opřené o pokrčené nohy. Seděla na zemi a opírala se o stěnu. Ruce měla černé od uhlí. Radši tady viděli, když pacienti používali barvy, asi si mysleli, že to znamená, že jsou šťastnější, ale ona obvykle dávala přednost černé. A této technice. Někdo maloval na plátno, jiní pastely nebo vodovkami

na papír. Vše možnými způsoby vyjadřovali své pocity. Nebo tvořili jen tak. Ale doktor Murphy, brýlatý šlachovitý muž kolem padesátky, který arteterapii vedl, obrazům, které by se daly častěji nazvat spíše čmáranicemi, přisuzoval hlubší význam.

Kousek od ní se u stolu vrtěla Phoebe. S vystrčenou špičkou jazyka malovala růžovou kouli s čumákem a nesouměrnými očima a před ní misku, kterou plnila fleky různých barev a tvarů. Po chvíli zamávala na doktora.

„Ano, Phoebe? Chceš mi ukázat, co jsi nakreslila?“

„Můžu jít na záchod?“ zeptala se a odůvodnila tím své neposedné pohyby na židli.

„Jistě, utíkej.“

Doktor Murphy k ní zatím došel, aby se podíval na její výtvar. „To je pes?“ Bylo to těžko poznatelné, ale Phoebe nic moc jiného nekreslila. „Proč je růžový?“

Phoebe se už zvedla ze židle a mířila z místnosti, ale otočila se a zatímco šla pozpátku ke dveřím, vysvětlovala: „Je v ráji sladkostí a vyválel se v cukrové vatě. A papá lentilky a čokoládové sušenky.“

„Hmm, moc hezké,“ odpověděl doktor. Promnul si bradu a ještě pro sebe dodal: „Hmm, zajímavé.“ Vrátil se do křesla a ke svým spisům, do kterých si hned něco poznamenal.

V pozadí téměř dokončeného obličejů začala Samantha načrtávat další tvář. Ne tak jasnou, ale identickou. Druhé já. Takové jako měla ona. Kdysi podobnou kresbu viděla. Jen vyvedenou dětskou rukou. Stejně dívčí postavy dívající se dvěma tečkami místo očí z papíru připevněného na růžovém podkladu.

Do místnosti se vrátila Phoebe. Samantha si všimla, že se její blondatá kamarádka tváří divně. Vyjeveně. Drbala se ve vlasech a kroutila hlavou, jako by z ní chtěla něco setrást. Došla ke stolu, sedla si bokem na židli a zírala před sebe. Na ni.

Proč na mě v poslední době pořád někdo divně vejrá?

Do konce dnešní tvůrčí sešlosti zbývaly jen tři minuty. Někdy mohli pacienti zůstat o něco déle, když chtěli na svém díle ještě pracovat, ale nebylo to nutné. A i když byl doktor Murphy milý a nápomocný muž, určitě se těšil domů za ženou nebo na pivo s přáteli – no, u něj by tipovala spíše čajový dýchánek nebo návštěvu šachového klubu. Phoebe celý zbývající čas mlčky rovnala pastely zpět do krabičky. Poté, co doktor všechny obešel a prohlédl si to, co zvládli za uplynulou hodinu vytvořit, Sam odložila skicák a vydala se k zaražené dívce.

„Nestalo se něco?“ zeptala se opatrně. „Vypadáš, jako bys viděla ducha.“

„Já, no, já viděla tebe,“ vytřeštila na ni oči.

„Co? To beze mě ani chvíli nevydržíš? Asi na tom, co se říká – že holky chodí na záchod spolu, něco bude.“

Phoebe se ale nezahlížela, jak by očekávala.

„Když jsem šla ze záchoda, viděla jsem tě vycházet z doktorovy kanceláře. Hned mě ale zarazilo, že jsi byla jinak oblečená. A nalíčená,“ nechápavě zavrtěla hlavou. „Na tomhle místě jsem fakt oprávněně,“ zamumlala.

Možná další z jejích halucinací. „Hmm, a kam ta moje dvojnice šla?“

„Ven.“

„No tak vidíš, já jsem pořád tady. Z masa a kostí,“ ohmatala se. „Normálně bych to neříkala, ale možná si radši vezmi ten prášek, který jsi vynechala.“

„Ale já si ho dneska vzala...“

Samantha ztuhla.

*

Když šla na snídani, potkala Willa a Rose. Stáli u dveří do jídelny a bavili se spolu. Potichu. V momentě, co si jí všimli, zmlkli. *Zase nějaký tajnůstky personálu? O co tady jde?* Oba se na ni dívali. Tak nějak divně. Jako by bojovali s pokušením si ji detailně prohlédnout. Má něco na obličejí? V umývárně byla ráno zakrytá zrcadla, tak se nemohla pořádně prohlédnout. Přibrala? Neměla včera jíst večeři. Nebo ji snad někdo z nich poslouchal u toho, co dělala v noci pod peřinou?

Ošila se a netušila, jestli je propálit pohledem a poslat je někam, nebo se jich snažit nevšímat. Neměla náladu, tak jen prošla kolem. Vložila si na jazyk prášky, které dostala od sestry u okénka a chvíli je v puse převalovala. Její dva přátelé už seděli u své snídaně a pozorovali ji. Oči – všude – pohledy. Dnes ji určitě zkontrolují. Nakonec tabletky spolkla. Nasucho. Otočila se a opustila jídelnu. Zamířila znovu k umývárně. Zalitovala, že si nevezala aspoň džus, kterým by spláchla jedovou pachů, kterou za sebou léky zanechaly.

Uslyšela klapot podpatků. *Koza Róza.*

„Samantho, to mi neříkej, že už jsi tak rychle po snídani!“

Samantha pokračovala v chůzi. *Jen ať si za mnou klape.*

„Měla by ses najíst. Snídaně je pro tebe prospěšná.“

Pff. „Asi tak jako tyhle kecy,“ prohodila otráveně přes rameno.

„Takhle...“

Klapot podpatků utichl stejně jako Rosin hlas. Samantha se zastavila a s nadějí, že ji kleplo, se k ní otočila. Sestra se nedívala pro změnu na ni, ale směrem ke vhodovým dveřím, odbočku k nim Samantha před chvilkou minula. *To musí být něco, že jí to zavřelo hubu.* Zvědavě udělala několik kroků zpátky.

„Co je? Přiletěli sem na exkurzi mimozemšťani?“ zeptala se jízlivě.

Otevřenými dveřmi vcházela dívka. Na první pohled člověk zvenčí. Jelikož měla lehce skloněnou hlavu a Samantha jí neviděla do tváře, upoutaly ji jako první dívčiny tenisky. Byly čistě bílé – fascinovalo ji to – může v nich chodit svobodně po venku, a přesto na nich není žádná špína. Přála si podobné. Ale spíš černé. Většinu času chodila v papučích nebo v tlustých měkkých ponožkách. Tenisky, které kdysi pořídila společně s Elise ve výprodeji, už zažily lepší časy.

Štíhlé nohy obtahovaly černé kalhoty, v nichž měla zastrčený květovaný top, přes který měla přehozenou džínovou bundu.

Neznámá za sebou zavřela dveře a vykročila z temného konce chodby. Samantha se jí tak mohla podívat do tváře, kterou rámovaly inkoustově černé vlasy po ramena.

No to si snad ze mě někdo dělá srandu.

Pevně svírala svou vlastní ruku. Nervózně ji mačkala. Štípla se do kůže.

To ty zatracený prášky. Něco je špatně...

V neznámé se zrcadlila její podoba. Její druhé – lépe udržované – já stálo zhmotněné přímo před ní. K dalšímu člověku, který na ni zíral, tentokrát přibyla i ona sama. Neměla ponětí, jak dlouho se vzájemně beze slova prohlížely. Čekala, jestli se dívka vyděšeně otočí na patě, vyběhne ze dveří a nechá za sebou jen doznívající příslib toho, že už ji na tomto zvráceném místě nikdo neuvidí. Kdyby ji neviděla před dvěma dny Phoebe a teď i Rose, připsala by si na své bláznovské konto i halucinace.

Rose pomalu přistoupila k Samantě. Asi se bála, že začne vyvádět. *Mám tak ztuhlý ruce. I nohy.*

„Samantho,“ začala se znatelnou nervozitou mluvit sestra, „to je... ehm...“

„Lena,“ představila se dívka.

Jako by jí v uších zazněl její vlastní, možná jen o něco vyšší, hlas.

„Ano, správně. Samantho, tohle je Lena. Přišla se za tebou podívat.“

„Jak podívat? Proč?“

Obranně obtočila paže kolem vlastního těla a přešlapovala na místě. Rozbolelo ji břicho.

„Elise,“ zašeptala. „Chci u sebe Elise.“

Na Rose bylo vidět, že neví, jestli může dívky opustit a nechat je o samotě. Její oči tékaly z jedné na druhou. Lena na ni kývla.

„Dobře, za moment jsem zpátky.“

Otočila se na Samanthu. „Bud' hodná.“

Dívky osaměly. Návštěvnice se na Samanthu nejistě usmála a ukázala na křesla u stěny chodby.

Sednout si. Ano. Jsem tak unavená.

Posadily se vedle sebe. Po chvíli ticha k ní Lena natáhla ruku.

„Ráda tě poznávám.“

Sam nabízenou dlaň pozorovala. Měla tak pěkné nehty. Upravené. Natřené fialovým lakem. Vzpomněla si na to, jak jí jednou Elise nalakovala nehty na růžovo. Chtěla jí udělat tehdy radost. Musela se potom na své ruce pořád dívat. Všeho se dotýkala s obavou, že si vrstvu barvy zničí. Později se část laku odloupla společně s nehty, které si okousala, jak bylo jejím častým zlozvykem. I dnes je měla neúhledně okousané.

Samantha začala mluvit, aniž by věděla, co chce říct: „Já...“

„Tak už jste se seznámily,“ ozval se před nimi něžný hlas Elise.

Lena stáhla ruku zpět a položila si ji do klína.

„Ty jsi věděla, že se tady objevil někdo, kdo vypadá jako já, a neřeklas mi to?!“

„Sama to vím jen dva dny. Omlouvám se. Chtěli jsme tě na to lépe připravit.“

Dva dny! „Jak... já to nechápu,“ zamumlala do dlaní.

Zvedla hlavu a podívala se na Lenu.

„Co jsi zač? Zdáš se mi?“

Druhá dívka tázavě pohlédla na zdravotní sestru. Ta se na ni povzbudivě usmála a kývla.

„Nejdřív bych tě chtěla ujistit, že nejsem sen. Jsem tady – z masa a kostí.“

Opět natáhla k druhé dívce ruku. Samantha se jí dotkla. Nerozpadla se na střípky ani se nerozplynula. Nebyla chladná jako sklo zrcadla. Jejich dlaně do sebe perfektně zapadly.

„Nevím, jak ti to správně říct. Kamarádka mi nedávno řekla, že mě viděla v květinářství, kde jsem tou dobou ale nebyla. Kytky jsem nekupovala ani nepamatuju. Vyvrátila jsem jí to, ale ona byla přesvědčená o tom, že jsem to byla já. Jen nechápala, co jsem dělala ve společnosti ošetřovatelky,“ ukázala na Elise. „Zdůraznila mi, že na ničem nejede a že zrak má v pořádku,“ pousmála se. „Nechala bych to být, ale začalo mi to vrtat hlavou, protože jsem k tomu připočetla jiný podezřelý věci, který se mi staly. Třeba při

stěhování skříně v pokoji jsem našla dětskou malůvku, která za ní byla zapadlá. Na ní byly nakresleny dvě stejné holčičky. Nepamatovala jsem si, že bych to kreslila, ale kdo si vybavuje věci, který dělal před x lety.“

Samantha si vzpomněla na obraz, který se jí vyjevil v hlavě při arteterapii.

„A rodiče se občas chovají divně...“

„Nemáš v pokoji růžovou zed’?“ vyhrkla.

Lena se zarazila.

„Jo, mám. Proč?“

Tmavovlasé děvčátko s panenkou. Slzy. Utržená umělá ruka. Samantha zkroutila paže na hrudi a začala se v křesle mlčenlivě pohupovat zepředu dozadu. Dětské žvatlání. Výskot. Běhání po zahradě.

Elise si k ní přiklekla a laskavě ji pohladila po vlasech. Samantha se začala smát.

Ve tváři druhé dívky bylo znát zmatení.

„Je toho na ni moc,“ vysvětlila zdravotní sestra potichu Leně. „Zpracovává to po svém.“

„Já tam byla,“ řekla a potom se zahihňala.

„Takže už chápeš?“ zeptala se jí Lena. „Jmenuju se Parkerová.“

Moje příjmení.

„Dvojčata,“ potvrdila Elise to, co bylo zjevné.

*

Moře dnes bylo klidné a na slunci bylo příjemně teplo. Samantha ležela na rozprostřeném deku na pláži a zatímco čekala na Lenu, která se vydala do nedaleké kavárny pro zmrzlinový shake, zkoumala mraky plující po obloze a hledala v nich slony, poháry se šlehačkou a trojhlavé draky. Do zad ji jemně tlačily oblázky, které se v různých tvarech a velikostech povalovaly kolem ní. Elise si rozložila deku o kousek dál, ale přece jen v dostatečné vzdálenosti, aby ji mohla neustále po očku kontrolovat. I proto si nejspíš vzala na čtení nějaký ženský brak, na který se nepotřebovala tolik soustředit.

Ošetřovatelka na sobě neměla košili s logem léčebny, ale světlemodrou kostkovanou blůzu, jejíž rukávy měla ohrnuté k loktům. Chtěla působit nenápadně. Normálně. Tak by se chtěla Samantha cítit. Vlastně už se do toho bodu pomalu dostávala. Její sestra ji v tom podporovala. *Sestra.* Ještě si na fakt, že má sourozence, nestačila zvyknout. Uběhly tři týdny od momentu, kdy se Lena zjevila ve dveřích sanatoria.

Několikrát ji navštívila. Po krůčcích se vzájemně poznávaly, ale i přesto se stále budila s pochybami, jestli se jí to nezdá. Bylo sice logické, že někde existuje její biologická rodina, ale během let už na ni přestala tolik myslet. Nejspíše tak jako přestali oni. Rodiče. Vymazali ji ze života.

Do doby před několika dny si nebyla jistá, jestli si je pamatuje dobře. Vzpomínky na jejich tváře měla zamlžené. Lena jí, ve chvíli, kdy se ujistila, že je na to již správná příležitost, ukázala v mobilu jejich fotku – muže a ženy, kteří se jí zbavili jako rozbité hračky. Poslali ji do opravy bez data vyzvednutí a následně veškeré úsilí věnovali ke zvelebování toho, co měli při ruce. Její sestra tak získala plnou péči a ona se stala sirotkem adoptovaným nemocničním systémem. Kdyby je potkala na ulici, asi by kolem nich jen prošla. Ale při pohledu na ně a s vědomím toho, že se opravdu jedná o její rodiče, si musela i sebenepatrné poznání přiznat.

Lena se vracela z kavárny, v rukou dva plastové kelímky naplněné hustou mléčnou tekutinou. Opět vypadala perfektně. Vlasy jí spadaly na ramena v upravených vlnách, pleť měla bezchybnou, zakrytou lehkou vrstvou make-upu, na tváři úsměv doladěný světle růžovým leskem na rty. Podala Sam vanilkový nápoj a sedla si k ní na deku. Uhladila si černou plisovanou sukni a usrkla si ze svého kelímku. Narozdíl od Samantha se nehrbila. Z plátěné tašky vedle sebe vytáhla krabičku, ve které byl nakrájený jablečný koláč, a pytlík bramborových chipsů.

„Dej si, ten je domácí,“ popostrčila krabičku k sestře.

„Jsi pekla?“ zeptala se Samantha.

„Haha, ne. Ještě to tak, to by dopadlo. Mamka včera měla zase kuchtící náladu, tak jsem vzala i tobě.“

Pozorovala jablka na koláči, jako by byly nějakou exotickou potravinou, jejíž chuti se obávala, ale zároveň ji toužila zakusit. Opatrně vzala jeden kus a kousla si do něj.

Po letech první jídlo od mámy. Jaké bylo to poslední?

„Rodiče se s tebou chtějí vidět,“ vyhrkla najednou Lena.

Polkla sousto a podívala se na ni. A potom na Elise. Ta jí pohled hned opětovala – přesně jak si myslela – špicovala uši a vůbec nebyla začtená do knihy.

„Chtějí?“ zeptala se dívka nevěřičně.

„Nebo na to aspoň kývli. Však víš...“ zamumlala, zatímco kousala do brčka. „Trochu jsme se kvůli tomu zase chytli. Mám pocit, že mi pořád něco tají. Mají o mě strach, to já poznám. Pche, jako bys mi snad mohla něco udělat. Nemůžou mi přece zakázat se s tebou vidat.“

„Zakazovali ti to celý život tím, že mě z něj vymazali.“

Lena si povzdechla a jejím obličejem se mihl stín smutku a výčitky. Znenadání svou sestru objala.

Samantha málem ucukla. Nebyla na tělesný kontakt s lidmi moc zvyklá. A tohle bylo jejich první sesterské objetí. Nakonec se k ní ale přitiskla pevněji. V koutku oka se jí objevila slza.

Nejsem sama.

Když se od sebe odtáhly, Elise dojatě smrkala do kapesníku.

„Mohly bychom si udělat fotku!“ prohlásila Lena a zašátrala v kabelce po mobilu.

Za dobu, kterou si pamatovala, se fotila asi tak dvakrát, a to do databáze sanatoria.

Lena jí přehodila ruku kolem ramen a druhou natáhla s mobilem tak, aby je zaměřil. Podivila se nad tím, jak dobře tam vypadá. Plet' měla bez poskvrnky, řasy delší a hustší než ve skutečnosti – téměř jako by byla nalíčená.

„Úsměv,“ zahlásilo její dvojče.

*

Děvčátko si hrálo v zahradě. Houpalo se na houpačce. Odráželo se od země, pohupovalo nohama ve vzduchu a spokojeně se smálo. Dlouhé tmavé vlasy mu při té rychlosti, kterou se vznášelo k obloze a zpátky, povlávaly. Něco volalo. Nechtělo s houpáním přestat. Najednou dvě drobné ruce popadly zezadu spodek houpačky a trhnutím ji zbrzdily. Děvčátko spadlo na zem. Přestalo se smát a tváře mu zrudly. Ve skelných očích se mu odrážela bolest a strach.

*

Když přišla do umývárny, někdo tam byl. Jedna ze sprch byla obsazená. I přes proud vody slyšela vzlyky. Nechtěla dotyčnou nepříjemně překvapit, proto zůstala stát u umyvadla, odložila kosmetickou taštičku se srdcovým vzorem, kterou jí dala Lena, aby měla kosmetiku pohromadě, na poličku vedle zrcadla, otočila kohoutkem a začala si čistit zuby. Osprchuje se až později. Pláč ztichl a voda přestala téct. Po chvíli zpoza závěsu vykoukla mokrá zrzavá hlava. Molly.

„Ahoj, Sam,“ pozdravila ji plaše, rychle hmátla po oblečení a hned zase zalezla, aby se oblékla v soukromí. Vždy se styděla a nechtěla se moc ukazovat. Svě tělo, které hyzdily jizvy.

Nevěděla, jestli se jí ptát, proč plakala. *Tady pořád někdo brečí.* Nebude do toho zbytečně šťourat. Každý z nich v sobě nosí nějaká traumata. Občas zde hospitalizovaní smutní i kvůli tomu, že venku prší.

„Slyšela jsem, že se chystáš domů,“ špitla. Stále měla zarudlé oči.

„Jo, je to divný. Ani nevim, jak se kvůli tomu cítím. Jak bych se měla cítit.“

„To nás asi brzo teda opustíš, co?“

„Netuším. Teď tam jdu na návštěvu.“ *Jdu na návštěvu k sobě domů. Ale můžu tomu vůbec říkat domov?* „Prý když to půjde dobře, můžu tam brzo zůstat na víkend a pak se uvidí.“

„Určitě to vyjde. Co budeš dělat, až tě odsud pustí?“

Co budu sakra dělat?

„No, já vlastně moc nevim. Všechno je to nový a nemám tu chuť, co čekat. Nechci nad tím zatím moc přemýšlet.“ Nervózně polkla. „A co ty?“ zeptala se dívky, která se zrovna snažila rozčesat své vlhké kudrlinky.

Molly dělala, že se plně soustředí na boj se svými zacuchanými vlasy. Ruka s hřebenem se jí začala lehce třást.

„Já se odsud nedostanu,“ prohlásila vcelku neutrálním tónem, jako by oznamovala, že je k večeři sekaná. „Těšíš se na rodiče?“

Rodiče. Cizinci, ke kterým neměla žádný vztah. Zaplavil ji pocit křivdy. Jejím odrazu v zrcadle zaplál v očích oheň hněvu. Následovalo zatmění.

„Pro Krista, co děláš?!“ vykřikla Molly.

Kůže na kloubech pravé ruky ji pálila. Krvácela. Její druhé já bylo deformované prasklinami. Ze zrcadla se ulomilo několik střepů, které se nyní povalovaly všude po umyvadle. Střepey odrážející přítomnost, jeden okamžik z desítek úhlů. Nevšímal si vyšilující dívky a znovu se na sebe upřeně zahleděla. I když se složí zpátky, nikdy nevytvoří původní celek – ten bude vždy naprasklý. *Jako já.*

„Jsi v pořádku? Mám někoho zavolat?“ zeptala se starostlivě Molly.

Zakroutila hlavou. V tichosti vzala kartáček s pastou a ruku zakryla ručníkem. Ani si nevšimla, že už jí zrzavá dívka nevěnuje pozornost a vrátila se do svého pokoje.

Krev rychle zasychala. Rány byly jen povrchové. Položila ručník na postel a kartáček s pastou chtěla vrátit na své místo – do taštičky k ostatním základním hygienickým potřebám, které vlastnila. *A jo, jsem blbá.* Nechala ji v umývárně.

Když se tam vracela, minula ji jiná pacientka, jejíž jméno zapomněla. V očích měla vepsanou hrůzu a běžela směrem k sesterně. *Asi bubák.*

Prohlédla si spoušť, kterou způsobila. Měla by to uklidit. Neměla čím. Nahlásí to doзору jako nehodu a někdo se o to postará. Popadla své věci a... zarazila se. U vedlejšího umyvadla byl stále Mollyin šampon a ručník se válel na kachlíkové zemi. Rozhlédla se a došla ke sprchám. Na jedné straně bylo prázdkno, když se ale otočila na druhou a odhrnula závěs, zalapala po dechu.

„Molly!“

Dívka ležela opřená v rohu. Rukávy mikiny i nohavice legín měla vyhrnuté. Odhalenou kůži měla pokrytou čerstvými šrámy. Byla celá od krve, jako by se v rudé tekutině vykoukala. Udělala to zase. A jen kvůli ní. V pomatení smyslů ji nechala ve společnosti věci, po které očividně stále prahla.

„Promiň mi to,“ řekla roztřeseným hlasem.

Nedokázala určit, jak moc je to vážné, jak moc hluboké rány jsou.

Dívka měla v očích slzy, ale zároveň se zvláště usmívala. Jako by zažívala něco vyššího, nebyla myšlenkami v této místnosti.

„Proč, Molly? Sakra, řekni mi proč. Já myslela, že se to zlepšilo.“

„Já... chtěla jsem, aby to svinstvo přešlo,“ odpověděla tiše.

„Co...“ její otázku přerušily spěšné kroky. Do místnosti se přihnál Will a v závěsu za ním Rose. Samantha si všimla, že má ošetřovatelka špatně zapnutou blůzu.

„Do háje,“ uniklo Willovi. Dřepł si vedle Samantha. Měl na krku červenou šmouhu. *Rtěnka?*

„Samantho, my už to zvládneme. Udělej nám prostor,“ řekla Rose, která stála za ní.

Když se zdravotní bratr přikrčil ke zkrvavené dívce, ucukla. Začala se třást.

„Nech mě být,“ odsekla.

Dívá se na něj úplně znechuceně.

„Klid,“ řekl Will. Obrátil se Samantha: „Vrať se do svého pokoje,“ přikázal jí.

Předtím, než nedobrovolně odešla, jí Molly věnovala významný pohled, ve kterém se mísil stud se žádostí o pochopení. Nesázela by na to, ale nejspíše jí takto v tichosti zodpověděla nevyřčenou otázku.

Stála na příjezdové cestě k domu s bílou omítkou. Štěrk jí křupal pod podrážkami bot, jak jimi nervózně šoupala na místě. Tady strávila rané dětství. Snažila se si vzpomenout. Poznává plot? Nebo snad červenou poštovní schránku? Z vchodových dveří jí vyběhla vstříc Lena. I v domácím oblečení jí to slušelo. Samantha si uhladila své nejlepší tričko. Už minimálně po desáté.

„Neboj, vypadáš dobře,“ uklidňovala ji Elise, která s ní přišla jako dohled. Za moment se setká se svými rodiči.

Lena ji objala a zářivě se na ni usmála. *Určitě si bělí zuby.*

„Tak jsi tady,“ vydechla.

„Tak jsem tady,“ potvrdila zbytečně Samantha.

Lena ukázala směrem k domu. „Můžeme?“

Můžu? Nevím. Už jsem tady...

Kývla.

V předsíni na ně čekal vysoký muž, kterého jí Lena ukazovala na fotce. Od podoby na snímku se lišil tím, že měl černé vlasy místy protkané šedinami. Usmíval se, ale Samantha si všimla napětí v jeho ramenou a tváři. Také byl nervózní. Ale nebylo se čemu divit. Nevěděla, jestli do dveří a do života těch, kteří bydlí pod touto střechou, vstoupila jako něco dobrého, nebo jako problém, kterého se jim nepovedlo definitivně zbavit. I přesto, že se jednalo o člověka, který jí v dětství odhodil, jí byl na první pohled sympatický.

„Ahoj, Sami,“ řekl muž. Její otec.

Sami – takhle mi nikdo jiný nikdy neřekl.

„Zdravím,“ dostala ze sebe lehce přiškrceným hlasem.

Udělal krok k ní. Možná ji plánoval obejmout, ale nebyl si jistý, jestli může. Jestli sám doopravdy chce.

Bacha, abych se při doteku nerozsypala... jsem porouchaná.

Nakonec si místo toho potřásl rukou s Elise.

Z vedlejší místnosti vyšla žena v kuchyňské zástěře s motivem dortíků. Samantha si s jejím příchodem zaznamenala vůni, která se odtamtud linula. Její matka nevydala ani hlásku. Jako by zamrzla v pohybu a jen na ni zírala. Oči, ve stejném odstínu zelené jako její a sestřiny, měla roztěkané a zvláště prázdné. Jako by si ji prohlížela a zároveň se nepřítomně dívala skrz ni.

„Sam, to jsou Annabel a Mark, moji... naši rodiče,“ prolomila ticho Lena.

Seznamování se po letech se svými rodiči je jednou z nejzvláštnějších situací. A to tvrdí někdo, kdo vyrůstal v blázinci. Samantha tušila, že by nejspíš měla něco cítit, ale nechávalo ji to chladnou. Možná bylo lepší při prvním setkání neprojevat emoce. Tím by nemusela nic zkazit. *Budu to brát jako průzkum.*

„Ehm, dáte si oběd?“ zeptala se znenadání Annabel, jako by chtěla vynechat veškeré oficiality.

„No jasně, umírám hlady,“ zvolala nadšeně Lena. Samantha ji podezřívala, že to nadšení trochu přehrává. Vzala ji za ruku. „Pojď, Sam, určitě ti bude mamky jídlo chutnat.“

Když se za sestrou protahovala těsně kolem matky do další části domu, ucítila z jejího dechu podivný pach. *Chlast? To pije nějak brzo.*

„Jste si tak podobné,“ řekla potichu, jako by to oznamovala spíše sama sobě. „Až na ty vlasy. Hezká...“

Sestry si společně s otcem a Elise sedli k prostřenému stolu, zatímco matka postupně přinášela jídlo z kuchyně. Prohlížela si Lenu, každou část jejího obličeje, vlasy, její gesta. *Má pravdu, nejsem tak hezká. Ale možná bych mohla být.*

Za moment se před Samanthou na talíři objevila kuřecí noha s křupavou kůrčičkou, zlatavé brambory a opečená zelenina. Ostatní se už pustili do jídla. Pomalu vzala do ruky příbor.

„Všechno v pořádku?“ zeptala se Annabel. „Nejsi vegetarián, že?“

„Ne,“ odpověděla. Matka znejistěla. „Jakože nejsem vegetarián. Jen jsem nikdy nedostala tak dobře vypadající jídlo.“

Lena matce věnovala vyčítavý pohled. Ta sklopila hlavu a pokračovala v jídle.

„A copak ráda děláš?“ snažil se přerušit tíživé ticho Mark.

Vysedávám v temném koutě. Uspokojuju se. Počítám zrnka rýže.

„Moc hezky kreslí,“ promluví za ni Lena.

„Tak umělkyně. To mě nepřekvapuje, už jako malá...“ zarazil se.

„Jen to dopověz,“ rozkázala Lena.

Samantha si všimla, že Elise sedí napjatě, v ruce svírá vidličku s napíchnutým kusem masa a očividně analyzuje situaci.

Otec polkne a nervózně si projede rukou ve vlasech. „Ráda sis kreslila,“ řekne přiškrceným hlasem. „Často si nedala pastelky z ruky a když bylo hezky, řádila si na ulici

s křídami. Pak... pak už nebyly zdejší chodníky nikdy tak barevné.“ Promnul si oči, které mu začaly slzet.

Annabel se zvedla od nedojedeného oběda. „Jdu pomalu připravit dezert,“ oznámila a zamířila do kuchyně. Samantha nevěděla, jak reagovat, proto se věnovala své porci, i když ji trochu přešla chuť. Elise se na ni povzbudivě usmála. Byla ráda, že se snaží jíst.

*

Zatímco nesla talíř s čokoládovým koláčem, který byl polítý omáčkou z povařených malin a doplněn o kopeček vanilkové zmrzliny, stoupala do schodů za sestrou. Ta předtím prohlásila, že si vezmou dezert do pokoje. A tak dívky zanechaly rodiče a ošetřovatelku v obývacím pokoji u šálku kávy, aby si všechny strany v klidu vyříkaly, co potřebovaly. Samantha toho s rodiči zatím moc nenamluvila, ale i těch několik vět bylo víc než všechny neuskutečněné rozhovory za posledních dvanáct let. Neměla odvalu se jich napřímo zeptat, proč se jí zbavili. Nebyla v pořádku, ale opravdu byl její problém tak vážný, že to s ní takhle vzdali? *Co jsem udělala?*

Lena otevřela dveře, na kterých byl nalepený plakát nějaké klučičí kapely.

„Vítej, sedni si, kam chceš.“ Při tomto krátkém uvítacím proslovu rozpráhla ruce tak, že jí málem sklouzl dezert z talíře a spadl na koberec.

„Jej, to bych tomu dala,“ zkonstatovala a raději položila talíř na stůl vedle laptopu. „Brownies je až moc dobrý na to, aby skončilo na zemi.“

Hmm, nové slovo. Není čokoládovej koláč jako čokoládovej koláč.

Samantha si sedla do tureckého sedlu na zem a pustila se do čokoládového dezertu. S první lžičkou se jí na jazyku rozlil elixír chutí. Nic lepšího snad nikdy nejedla. Slastně vydechla.

Lena se pousmála. „Lepší než sex.“

Se zvědavostí se napjala. „A ty už si ho zažila?“

Leně zrůžověly tváře. O to víc teď zapadala do prostředí svého pokoje se stěnami v odstínu cukrové vaty – takovém, jak si Samantha pamatovala.

„Vlastně ne. S Joshem jsme se na tuhle metu ještě nedostali.“

Sundala z nástěnky vedle stolu fotku a sedla si naproti Samantě na koberec a opřela se zády o postel.

Josh byl krasavec – svalnatá postava, na krátko střižené blondáté vlasy, oslnivý úsměv. Hrál na pozici útočníka ve školním fotbalovém týmu. S Lenou chodil skoro dva

měsíce. Když teď bude se sestrou trávit více času, je šance, že se přes Joshe seznámí s nějakým jeho kamarádem. A brzo se dostane do jeho kalhot. Doufala, že se mezi vrstevníky dostane brzy, ale zároveň se toho děsila. Určitě nezapadne tak snadno. Chyběla jí spousta návyků moderního teenagera. A nálepku holky z blázince jen tak nestrhne. Ale pokusí se o to. Jen netušila, jak moc bolesti s tím bude nakonec spojeno.

„Za necelý měsíc má narozeniny a zmiňoval se o tom, že nejspíš uspořádá party. Má docela cool bejvák.“

„To má dobrý,“ odpověděla Samantha. „Už máš pro něj vymyšlený dárek?“

„Vůbec,“ zaúpěla. „Třeba mi pomůžeš.“

„Můžu to zkusit, ale však víš... co já můžu o dárku pro vysportovanýho hezkýho kluka vědět? Mu dej sebe.“

Lena po ní hodila polštář.

„Au,“ vyjekla. „Řekla jsem něco špatně?“

Culící se Lena zvažněla.

„Ne, vůbec. To bylo ze srandy.“

„Jo, aha,“ špitla Samantha.

„Jsem nevěděla, že to tak nevezmeš. Promiň,“ omluvila se Lena.

Samantha si mačkala polštář obranně k tělu a tvářila se zmateně.

Chceš si hrát? Tak dobře.

„Nejsem na to zvyklá,“ řekla s ublížeností v hlase. „Nečekala jsem to – stejně jako teď ty!“ Oplatila jí ránu polštářem a začala se hekavě smát.

Praštila ji poměrně silně a ona následně narazila hlavou o hranu postele. Obličej se jí na moment sevřel bolestí.

V tu chvíli se otevřely dveře a v nich stála Annabel s karafou, asi domácí, limonády.

„Jen vám nesu něco na osvěžení, ať doplníte tekutiny.“

Všimla si, jak si Lena tře bolavé místo na hlavě. Zkoprněla a karafa jí vypadla z ruky.

„Cos jí zase udělala?“ vyjela na Samanthu.

Zase?

Dvojčata se na sebe nechápavě podívala.

„Mami, nepřijde ti, že to přeháníš?“ reagovala Lena. „Nic mi není, jen jsem se trochu bouchla do hlavy.“

„Zase?“ zopakovala Samantha otázku nahlas.

Matka nevypadala na to, že jí to chce vysvětlovat, a už toho na ni bylo stejně pro dnešek moc, takže se zvedla z podlahy, věnovala Leně omluvný pohled a přes střepy na koberci zamířila dolů. Elise, která ji šla pravděpodobně zkontrolovat, potkala na schodech.

„Můžeme jít,“ prohlásila Samantha.

„Dobře, holčičko. Všechno v pořádku?“

„Nevím,“ odpověděla.

„Chápu, potřebuješ to zpracovat. Všichni tady.“

Ublížila jsem jí.

*

„Jedna, dvě, tři...“ počítala holčička šeptem. Když nemohla usnout, maminka jí vždycky říkala, ať počítá ovečky. Když přišla na řadu pátá ovečka, vrátila se s počítáním na začátek. Také dostávala před spaním pusu na čelo. Dnes ji přišel uspat táta. Měla ho ráda, byl vtipný a měl ji rád. Ale chybělo jí ono políbení. Potichu, aby nevzbudila sestru ležící ve vedlejší posteli, vylezla zpod peřiny a vydala se do ložnice rodičů. Z obývacího pokoje se linul zvuk zapnuté televize. Opatrně otevřela dveře ložnice. Když přišla blíže k posteli, aby se přitulila k matce, zavadila nohou o prázdnou skleněnou lahev, která se se odkutálela a se zacinknutím narazila do nohy nočního stolku. Matka sebou trhla a zachrápala. Neprobudila se. Z otevřených úst jí táhlo. Asi si zapomněla vyčistit zuby. To ona si je musela vždycky pečlivě čistit ráno a večer. Pochopila, že pusu asi nedostane, tak ji aspoň vlepila na tvář spící matce a vrátila se do pokoje. S podivně nasládlou vůní, která jí ulpěla v nosních dírkách, za chvíli usnula.

*

Samantha se probudila uprostřed noci. Aspoň tak soudila podle mrtvého ticha a temnoty, která ji obklopovala. Hodiny na stěně stále ukazovaly špatný čas. Někdo zrovna otvíral dveře. Mužská silueta v bílé uniformě. Will. Asi jen obchází jednotlivé pokoje a kontroluje, že všichni sladce spí. Přivřela oči. Zdravotní bratr hned neodešel. Naopak se u její postele zastavil. Za moment ucítila přes přikrývku jeho dotek. Přejížděl jí rukou po těle. Zrychlil se jí tep, ale snažila se ležet nehnutě. Po chvíli přestal, ale zůstal u ní stát. Odvážila se pootevřít oči. Málem ucukla. Měl stažené kalhoty a několik centimetrů od

jejího obličej si vyndal z trenek svůj úd. Lekla se, ale musela si přiznat, že ji to také vzrušovalo. To, co před ní dělal, jí ale nepřišlo správné. Využil její domnělé nevědomosti a zranitelnosti. Potichu vzdychal, zatímco si ho honil.

Ehh, už mě to začíná lehce nudit. Jaký to asi je mít ho v puse?

Jeho dech se zrychloval, až nakonec slastně vydechl a opět si nandal kalhoty. Potom Samanthu pohladil po tváři a zanechal na ní vlhkou stopu.

*

S Lenou se neviděly téměř dva týdny. Měla toho prý hodně do školy. Ale určitě v tom hrál roli předchozí incident. Možná jí rodiče prozradili, jak jí v dětství ublížila, a ona se jí tak začala vyhýbat. Už ji, nezvladatelnou sestru, ve svém životě nechtěla. Když ji ale opět navštívila, chovala se, jako by se nic nestalo. Byla milá jako dřív. Objednala ji dokonce ke kadeřnici. Aby její vlasy dostaly konečně náležitou péči. Chtěla ji vyplat. *Stydí se za mě.*

Dovedla ji do kadeřnického salonu, kde ji slečna usadila do otočného křesla před zrcadlo, kolem kterého měla rozestavené různé přípravky, skřipce a hřebeny. Přehodila přes ni černý plášť, který jí zapnula za krkem jako bryndák.

„Nebude ti vadit, když si zatím odskočím?“ zeptala se Lena. „Bude to chvílička. Potřebuju jen vyzvednout knížku v knihovně.“

Není čas ztrácet čas.

„No jasně, v pohodě,“ odpověděla sestře.

„Tak ji kroťte, kdyby si chtěla nechat na hlavě udělat něco až moc šílenýho,“ řekla se smíchem kadeřnici a zamířila na ulici.

„Tak se na to podíváme,“ prohlásila dívka a pročísla Samantě vlasy hřebenem. „Určitě by potřebovaly zastříhnout a vyživit. Máš nějaké konkrétní přání?“ zeptala se Samanthy.

Zamyslela se. Naznačila délku, jak by je chtěla zkrátit. *Jste si tak podobné. Až na ty vlasy.*

„Vlastně ještě něco, mohla byste mi je i nabarvit?“

„Není problém,“ odpověděla s úsměvem. „Jaká barva to bude?“ Podala jí desky, ve kterých měla proužky z lesklého tvrdého papíru o různých odstínech. Samantha se na ně ani nepodívala a řekla: „Černá, prosím.“

Když byla kadeřnice hotová se stříhem a pustila se do nanášení barvy, vešla do salonu atraktivní blond'atá žena s papírovou taškou v ruce.

„Jé, ahoj, Leno,“ rozzářila se. Poté se zarazila. „Nebarvily jsme ti vlasy nedávno?“

Samantha znervózňela. S cizími lidmi moc často nemluvila. Nevěděla, jak dotyčné vysvětlit, že není tou, za koho ji považuje.

„Já...“

„A jo vlastně,“ spráskla ruce. „Ty jsi Leny sestra, vid'?" Jak jsem tě viděla, úplně jsem zapoměla na to, že neobjednávala sebe.“ Položila tašku a natáhla k ní ruku. „Já jsem Daphne, majitelka tohoto salonu.“

Samantha si s ní potřásla rukou.

„Jak se jmenuješ, zlatíčko?“

„Samantha.“

„To je moc hezké jméno,“ řekla přehnaně mile. „Ale božínku, ta podoba je neuvěřitelná. Nějak mi ušlo, že jste dvojčata.“

V porovnání s lidmi, se kterými žila v léčebně, působila Daphne uměle. Samantha měla nutkání se začít smát nebo utrousit nějakou nevhodnou poznámku, ale vyvíjela velké úsilí, aby se chovala neutrálně. Nechtěla nic pokazit. Ale bála se sama sebe, svého chování. Kdykoliv mohl přijít moment, kdy si její nemoc pohraje s ovládním a přepne různé spínače.

Vchodové dveře obchodu zapíraly. Objevila se v nich Lena. Naštěstí.

„Tady ji máme!“ Majitelka salonu rozpráhla ruce a Lenu objala.

„Ahoj,“ pozdravila ji familiárně Lena. „Máš se?“

„Skvěle. Zrovna jsem se seznamovala s tvou sestřičkou,“ zaševelila. „Mimochodem, když tě tu tak mám, nevíš, kde je Kate? Nebere mi telefon, tak jsem nevěděla, jestli chce taky jídlo,“ pokývla směrem k papírové tašce.

Kate. Ta kamarádka s růžovou hlavou.

„Není náhodou v kině s Nicole?“ vyhrkla.

„Hmm, možná. Já už mám v těch jejích aktivitách zmatek.“

Lena se chápavě usmála. Samantha si všimla, že hned uhnula pohledem. Jako by něco zapírala. Nejspíš byla její kamarádka jinde. Nebo s někým jiným.

„Tak já budu vzadu kdyby něco,“ prohlásila a popadla tašku. Když proplouvala kolem Sam, dodala směrem k ní: „Doufám, že budeš spokojená.“ Než se definitivně vzdálila, poslala do placu vzdušný polibek.

„Prozatím hotovo,“ oznámila kadeřnice. „Teď se prosím posad', zatímco bude barva působit. Potom ti řeknu a smyjeme ji.“

Samantha si přesedla na pohovku, kde už se uvelebila Lena s jedním z módních časopisů, které ležely na stolku před ní.

„Všechno dobrý, zatímco jsem byla pryč?“

Sam přikývla.

„Daphne je občas takovej menší uragán.“

„Ale je milá.“

Lena odložila časopis zpátky na hromádku.

„Přemýšlela jsem... doma jsme přemýšleli,“ začala. „Myslíme si, že je čas to zkusit na dýl. Chtěla bys u nás na pár dní zůstat? Můžeme začít aspoň přespáním po Joshově party příští týden. I když ta stejně skončí hodně pozdě. Ale vážně, jaký máš z toho pocit?“

„Jestli mě doma opravdu chtějí – protože minule jsem si nebyla úplně jistá – tak proč ne.“

„Za mámu se omlouvám, ona má trochu sklony k vyšilování.“

„A k pití,“ dodala Samantha.

„Co? Jak to, že to víš?“

„Když jsem u vás byla, docela to z ní táhlo,“ zkonstatovala.

„Ach jo, toho jsem si vůbec nevšimla. Sakra, snad do toho zase nepadla. Ona měla s pitím dřív problémy, chvíli chodila i na sezení a takový ty setkání alkoholiků, ale už to s ní vypadalo o dost líp.“

Povzdechla si a schovala obličej do dlaní.

Chtěla ji povzbudit. *Co nám tak říkají na terapiích?* „Teď to pro ni musí být taky těžký. Vypořádává se s tím tak, jak byla zvyklá – bohužel. Ale věřim, že tomu nepropadne, určitě ví, kam až to může zajít. Já jí klidně popíšu všemožný příjemný praktiky v léčebně, věř mi, že to si ještě bude chtít rozmyslet.“

Lena se trhaně nadechla. „Proč jsem si k tobě nenašla cestu dřív? Celý život jsem měla takový divný pocit, že mi něco chybí. Že nejsem úplná.“

Dívala se na ni. Očima stejnýma jako měla ona. Jen v těch Leniných se leskly slzy.

„Ani mi nepřijdeš jako nemocná. To mi vrtá hlavou. Myslíš, že by tě pustili?“

Být rozbitý neznamená být po celou dobu mimo provoz. V tom je ten háček, sestřičko.

„Ano, je mi fajn,“ pousmála se. „Ale ještě před nedávnem jsem neměla kam jít, i kdyby mě pustili,“ řekla smutně. „A upřímně – čím víc přiznáš, tím spíš si myslí, že tě

zachránili. Všechno jim vyklopíš, svoje pocity, to, jak si myslíš, že ti pomohli, a jsi ‚zdravá‘.“

„Já doufám, že ti pomůže hlavně to být zpátky doma.“

Bingo. Už mám klíč k cestě ven.

„Tak můžeme!“ zahlásila kadeřnice, která už stála připravená u umyvadla.

Po opláchnutí přebytečné barvy a vyfoukání vlasů se v odrazu zrcadla objevily dvě stejné dívky. Ta, pod jejímaž očima byla šmouha od řasenky, měla tvář staženou v nevěřícím výrazu, zatímco té druhé na rtech pohrával ďábelský úsměv.

Lena cestou z kadeřnictví navrhla, že by se mohly zastavit na oběd v jejím oblíbeném asijském bistro. Samantha neměla hlad, ale souhlasila s tím, že si vezme jídlo s sebou a sní si ho později. Určitě to bude příjemná změna oproti tomu, co obvykle jí v léčebně.

Když si později nesla do pokoje krabičku se smaženou rýží s kuřecími kousky v omáče Teriyaki (jejíž název jí musela Lena zopakovat minimálně pětkrát, než se ho naučila), Will, kterého potkala, si neodpustil poznámku.

„Koukám, že má slečna vytříbený chutě. Radši to hned schovej, ať ti něco zbyde.“

Blbec. Kdyby se tím tak udávil.

„A málem bych zapomněl – ta nová vizáž ti sluší,“ dodal.

Přejela si po zkrácených vlasech v barvě jejích myšlenek.

„Díky,“ zamrkala na něj.

Minula sesternu, kde Rose zrovna špulila rty do kapesního zrcátka a upravovala si rtěnku. V pokoji rozbalila ještě teplý oběd a pustila se s očekáváním do jídla. *Ó můj bože, mňam.*

Po několika soustech uslyšela z chodby ruch. Otevřela dveře v momentě, když Rose spěšně mířila do jídelny. Místo toho, aby ji Samantha následovala a dozvěděla se, co se děje, vydala se opačným směrem. Místnost, odkud sestra vyběhla, byla nyní prázdná. Rozhlédla se, jestli se nikdo neblíží, a vešla dovnitř. Na svítící obrazovce počítače byla rozehraná karetní hra, vedle klávesnice ležela nakousnutá čokoládová tyčinka a zmuchlaný papírový kapesník. Na protějším stole, u kterého předtím seděla Rose, stála lahvička s lakem na nehty, mobil – *určitě plnej selfiček jejího zmalovaného ksichtu* – balíček žvýkaček (jednu si vzala)... na podlaze se povalovala otevřená kabelka. Opět zkontrolovala, že je vzduch čistý, a začala se jí opatrně prohrabovat. Diář, rtěnka, peněženka, parfém, pytlík krekrů s rajčatovou příchutí. Ve vnitřní kapse našla několik čtvercových balíčků v lesklém stříbrném obalu. *Heleme se.* Podobné viděla naposledy

před dvěma lety, když se jim snažili při jednom společném sezení předat základní informace o sexuálním životě. Bylo to tehdy velmi trapné, ale Samantha poslouchala každé slovo a při názorné ukázce aplikace kondomu sledovala každý pohyb.

Jeden balíček schovala do kapsy džínů. *Co kdyby náhodou. Jeden jí chybět nebude. Snad je nemá napočítaný.* V další kapse objevila zrcátko. Zasunula ho v pase pod džíný a překryla tričkem. Rychle se zvedla a vyšla na chodbu. Udělala sotva dva kroky, když ze zatačky vyšel Will vedoucí Sebastiana. Její kamarád plakal.

„Co se tu tak potloukáš?“ zeptal se jí zdravotník. Nedivila se, místa, kam by mohla jít, jako její pokoj, umývárna či jídelna byla na opačné straně budovy.

„Jen jsem se chtěla zeptat, jestli si potom nedáš trochu toho jídla,“ vyhrkla. „Nezvládnou to všechno sníst.“

Will se zachechtal. „No jasně, moc rád. Jsi láska.“ *Slizoun.*

„Tak já ti ho za chvíli donesu,“ řekla sladce. Poté se otočila na Sebastiana. „Copak se stalo?“

„Spustil strašnej povyk kvůli tomu, že někdo zamáčkkl brouka,“ vysvětlil Will.

Sebastianova tvář zrudla. „Vždyť to byla vražda! Mohla to být lidská bytost, která prošla transformací.“

Kde tohle zase vyčetl?

Na to mohla říct jen to, že je jí to líto, a svého přítele obejmout. Poté se vrátila do pokoje. Vytáhla z kalhot kondom, který schovala na dno šuplíku nočního stolku, a zrcátko položila na postel. Snědla ještě několik soust zchladlé rýže. Vzala do ruky zrcátko a prohlédla se v něm. Praštila s ním o hranu stolu. Na jeho povrchu se objevila prasklina, ale stále drželo pohromadě. Omotala si dlaň mikinou, kterou měla po ruce, a praštila s ním silněji. Hlasitost rány našťestí ztlumila látkou. Sklo se místy začalo drolit. Když zkoumala jednotlivé úlomky, vzpomněla si na Molly ležící ve sprše ve vlastní krvi. Na její pohled. Na ukáječícího se Willa. Na slizouna Willa, který by měl ochutnat, jaké to je. Pocítit bolest. Pomocí kartáčku na zuby rozkřupala sklo na více drobnějších kousků, které teď vypadaly jako krystalky soli, a těmi následně posypala jídlo. *Přidáme trochu koření, ať to štípne na jazyku.* Promíchala ho a krabičku zavřela. Zbytky rozbitého skla schovala do papírového kapesníku, který vložený do igelitového sáčku skryla do skříně za hromádku poskládaných svršků. Jídlo mu položila na stůl v sesterně a zamířila na skupinovou terapii – přesně podle programu. *Dobrou chuť.*

*

Samantha stála uprostřed pokoje a dívala se na Leninu postel.

„Kde budu spát?“ zeptala se sestry. „Nevzala jsem si s sebou spacák nebo něco...“ Nepřinesla si nic, protože jí Lena řekla, ať si nic nebere, že jí vše potřebné půjčí.

„Ty jsi blázínek. Ale vlastně je to moje chyba. Jsem ti minule zapoměla ukázat tvoji část pokoje.“

Přešla k zrcadlovým dveřím, které zabíraly celou šířku místnosti, a otevřela je.

„Páni,“ vydechla Sam.

Po odsunutí dveří, o kterých si předtím myslela, že je to jen vestavěná skříň, se jí naskytl pohled do šatníku, kterým se ale zároveň dalo projít do další místnosti.

„Jo, musím uznat, že to rodiče vymysleli fakt dobře. Nejen, že mám skvělou šatnu, ale hlavně tuhle místnost rozdělili na dvě části tak chytře, že mi ani nedošlo, že to býval náš společný pokoj. Občas tady přespávají moje kámošky nebo návštěvy. Celou dobu mi tvrdili, že je to jen pokoj pro hosty.“

Samantha se dotkla postele.

Tady jsem spávala. Snila svoje dětský sny.

„A taky jsem sem odložila nějaký nepotřebný věci,“ řekla Lena a ukázala na domeček pro panenky.

Samantinu pozornost upoutala panenka v modrých šatech, která seděla v křesle v rohu místnosti. Zvedla ji.

„Opatrně, upadává jí ruka,“ upozornila ji sestra. „Táta se jí snažil spravit, ale moc se mu to očividně nepodařilo. Ale nevádí, stejně jsem už z hraní s panenkama vyrostla.“

Odložila panenku zpátky na místo.

„Já moc hraček neměla,“ řekla Samantha. „V blázinci často bývá všechno všech a velký výběr, jak se zabavit, nám moc nedávají.“

„Stejně to pořád nechápu,“ vydechla Lena. „Naši se mnou nejsou schopni jednat narovinu.“

Samantha přešla k oknu. Byl z něj výhled na zahradu. Při minulé návštěvě neměla příležitost se na ni jít podívat. Doteď byla většinu času zavřená uvnitř, proto věděla, že se pravděpodobně stane jejím nejoblíbenějším místem tady.

„Asi se nedokázali smířit s tím, že jsem se vymkla kontrole. Chtěli, aby všechno bylo dokonalý.“ *Nechali si tu dokonalou.*

Na okenním parapetě stála svíčka. Zvedla ji a přičichla si k ní. Voněla po vanilce. Hádala, že po zapálení se rozvoní ještě intenzivněji.

„Jestli chceš, tak si jí potom zapal. Jen dej pozor,“ řekla Lena.

„Možná to udělám, fakt hezky voní. Proč nějakou takovou taky nemáš v pokoji?“

„Nemám svíčky ráda. Tuhle jsem dostala jako dárek, ale nejsem schopná si ji zapálit.“

„Aha...“

„Mám strach z ohně. Kdykoliv kolem mě něco hoří, jsem nervózní.“

Konečně u ní vidím taky nějakou slabou stránku. „To je asi docela nepříjemný.“

„Občas, ale dá se s tím žít,“ mávla nad tím rukou. „Tak co se konečně vrhnout na tu pravou zábavu a pustit se do zkrášlování?“ zeptala se nadšeně.

„Jsem jediné pro.“

Štětečkem ji šimrala na nose, jiným zase na tvářích. Když jí začala nanášet řasenku, ucukla, poté měla nutkání neustále mrkat, ale nějak to nakonec zvládly. Nikdy na sobě neměla tolik make-upu, v léčebně ho nepoužívala. Měla představu, jak by s ním mohla vypadat, neboť ho viděla na Lenině tváři, ale i přesto byla překvapená. Vrstva líčidel zakryla dosavadní rozdíl mezi nimi.

„Kráska,“ pronesla Lena, když sestru dolíčila. Pochválila tím zároveň i sama sebe. „To abych tě dneska večer hlídala,“ zachichotala se.

Samantha se ušklíbala. Výrazná rtěnka dodávala plnost jejím rtům a kontrastovala s její světlou kůží. Připadala si jako Sněhurka. *Tak snad brzo neskončím v rakvi.*

„Hlavně si to hned nerozmaž,“ dodala Lena, když viděla, jak Samantha zvedá ruku k obličejí.

Půjčila Samantě upnuté džíny s vysokým pasem a černé tílko s krajkou. Sama si oblékla podobné kalhoty a vínové zkrácené tričko.

„Nebude ti zima na záda?“ zeptala se Samantha.

Lena protočila oči. „Ty jsi úplně jak máma. Teď se crop topy nosí.“

Šplíchl na sebe voňavku a podala ji Samantě, která si ji po jejím vzoru také nanesla. Lena si začala pročesávat vlasy. Když si je nadzdvihla, Samantha si všimla, že má ze zadu u hlavy zjizvenou pokožku. Dříve to nezaregistrovala, protože sestra vždy nosila vlasy sčesané dolů.

„Co se ti stalo?“

„Co?“ otočila se. „Jo, tohle. To je taková tragikomická historka. Jsem si jako malá omylem zapálila vlasy. Doteď nechápu, jak se mi to povedlo.“

„Proto ten strach ze svíček?“

„Přesně. Už to nikdy nechci zažít. Pořád si vybavuju ten smrad škvařících se vlasů.“

„Bolelo to?“

„Nepamatuju si, jak moc přímo v tom momentě, byla jsem v šoku a asi jsem to radši vytěsnila. Ale ty další týdny, kdy se to hojilo, byly k nesnesení. Máma mi tehdy musela přestat česat vlasy, jak nepříjemný to bylo.“

„Já si odskočím, jo?“

Lena se zatvářila zaraženě, možná trochu ublíženě. „No jasně, pamatuješ si, kde je koupelna, vid’? Na chodbě hned nejbližší dveře.“

Poté, co za sebou zavřela dveře, se opřela o umyvadlo. Nejradši by si opláchla obličej, ale to by si zničila svůj nový obličej, který na ni Lena umě vytvořila. Tílko se jí lepilo na kůži. Bylo jí horko.

Dlouhé tmavé vlasy. Oheň. Dětský křik.

Ve skřínce pod umyvadlem si všimla košíku, ve kterém byl fén, kulma a další věci na úpravu vlasů. Vytáhla kulmu a zapojila ji do zásuvky. Čekala až se rozehřeje. Nic. *Ještě bys ji mohla zapnout, ty blbko.* Po chvíli, co přepnula spínač do správné polohy, začala z kovu sálat teplo.

Někdo zaklepal na dveře.

„Všechno dobrý?“ ozval se sestřin tlumený hlas.

Samantha chtěla odpovědět, že ano, ale nevydala ani hlásku. Odkáslala si. Podržela si vlasy a přiblížila kulmu k zátylku.

Klika klapla a dveře se pootevřely. Lena nakoukla dovnitř.

„Počkej,“ zvolala. „To jsi měla říct, že chceš natočit vlasy.“ Vešla do koupelny a kulmu jí opatrně vzala. „Nevypadá to, že bys to někdy měla v ruce.“

„Promiň,“ špitla Samantha.

„To se neomlouvej. Jen by sis mohla ublížit.“

Přesně.

Samantha se odvrátila a zamířila z koupelny ven.

„Takže teda nechceš, abych ti je natočila?“ zavolala za ní Lena. Když nezareagovala, zaslechla tiché „ok“ a cvaknutí při vypojení kabelu.

Využila toho, že je sestra ještě v koupelně, a vytáhla z kalhot, ve kterých přišla, balíček s kondomem a schovala ho do kapsy džínů.

*

Když ušly vzdálenost jen několika bloků, ocitly se před domem, z jehož oken se linula hlasitá hudba. Na příjezdové cestě postávali lidé v jejich věku, bavili se a kouřili. Mnozí z nich na příchozích sestřích ulpěli pohledem. Samantha si připadala jako nahá.

„To je dobrý, vsadím se, že někdo z nich teď určitě připisuje dvojitý vidění tomu, co si vzal,“ řekla Lena, jako by se jednalo o běžnou záležitost.

„Mezi lidma na pilulích se budu cítit jako doma,“ pronesla Sam.

„Ehm, no... i tak to můžeš brát.“

Propletly se mezi lidmi až dovnitř domu.

„Pojď, dáme si něco k pití. Tobě najdeme samozřejmě nějaký nealko.“

Lena ji vzala za ruku, aby se jí neztratila. Zamířily do kuchyně, kde se po celé ploše nábytku povalovaly lahve, čisté i použité plastové kelímky, krabice s pizzou a pytlíky od brambůrků.

„Ten úklid mu fakt nezávidím,“ zhodnotila Lena a začala zkoumat etikety nejbližších lahví.

„Každá pomoc se pak bude hodit,“ ozvalo se za jejich zády.

Josh položil na zem před lednici přepravku s pivem a obdařil je širokým úsměvem. Chytil Lenu kolem pasu a chystal se ji políbit. Uhnula.

„Asi sis nás popletl,“ řekla plaše.

Josh od ní zahanbeně odstoupil a zmateně se podíval z jedné sestry na druhou.

„No ty vole, holky, vy mi to neusnadňujete,“ vydechl. Přiblížil se k Sam. *Co...?*

„To jako vážně? Mám tě nechat líbat svoji sestřičku?“ řekla uraženě Lena.

Opět se zarazil. Zrudl rozpaký. Samantha se na něj usmála a natáhla k němu ruku. „Samantha, těší mě.“

„A-ahoj,“ vykoktal a potřásl si s ní rukou. Poté se otočil na druhou sestru, která se začala hihňat. „Takhle si ze mě střílet, jo?“ Popadl ji a začal ji vášnivě líbat. Potom ji plácl přes zadek. „Ty seš potvůrka.“

Lena se na něj zakřenila.

„Všechno nejlepší, brouku,“ řekla sladce a vlepila mu ještě jeden rychlý polibek. Potom vzala kolem ramen Samanthu, která scénu před sebou jen mlčky pozorovala. „Jdeme pařit,“ prohlásila nadšeně.

Večírek nabral na obrátkách. Vypily se litry alkoholu, vykouřilo několik krabiček cigaret a nějaké jointy, sem tam se něco rozbilo stejně tak jako padly hranice mezi značnou částí přítomných jedinců. Samantha cítila atmosféru chtíče a neřesti všude kolem sebe. Když

nepočítala pach rozlitého alkoholu a možná i jiných, odpornějších, tekutin. Prohodila několik vět s lidmi ze sestřiny třídy, Josh ji seznámil s některými z jeho spoluhráčů a Lena ji měla na očích čím dál méně. *Někdo by tady určitě stál za hřích. Max s pronikavýma modrýma očima, namakanec Paul, ten kluk, jehož jméno si nepamatovala a chvíli s ním tancovala tělo na tělo...*

V jednom okamžiku toho na ní ale přece jen bylo moc a potřebovala být aspoň na moment sama. Našla koupelnu v horním patře a zavřela se v ní. Odskočila si, stříkla si vodu za krk, opláchla si ruce, vydýchala se. Svět se s ní motal. Lena ji přestala hlídat, a tak všudypřítomnému alkoholu nakonec podlehla. Když jí někdo donesl nově naplněný kelímek, nechtěla ho odmítnout. Nebyla zvyklá pít. Neměla by. Ale nemusela se bát toho, co by udělala kombinace prášků a alkoholu, protože je nebrala. Otázkou bylo, co se může stát bez nich.

Když odemkla dveře, jako první ve frontě, která za dobu, co byla uvnitř, na chodbě vznikla, stála Lena. Přední části jejího topu vévodila tmavá skvrna. Odfrkla si, zatlačila ji zpátky do dveří koupelny a zamkla za nimi.

No jo, holky chodí na záchod spolu.

„Od čeho máš ten flek?“

„Jedna blbka na mě omylem vylila pivo,“ odpověděla rozzlobeně a při tom bojovala se zapínáním na kalhotách, aby si mohla sednout na záchod. *Stud už asi zmizel.* „Smrdím jak lahváč,“ povzdechla si.

Zdála se být ve stavu, že by se Samantha nedivila, kdyby na sebe něco vyklopila i sama.

Přetáhla si přes hlavu tílko. Lena na ni vyjeveně zírala.

„Na co ten striptýz?“ zeptala se nechápavě. Zacukalo jí v koutku.

„Obleč si to,“ podala ho sestře. „Mně nevadí si vzít mokré triko.“

„Ale to je blbý.“

„Vůbec. Ségry si přece musí pomáhat. A co si budem, já jsem tady ta vadná, tak proč si ještě trochu nevylepšit vizáž.“

„Aww, ty jsi tak hodná.“ Vlepila jí mlaskavý polibek na tvář a svršek si s ní vyměnila.

Zatímco se šla Lena bavit s přáteli, tancovat a navýšit promile, Samantha zůstala o patro výš, kde byl o něco větší klid – aspoň co se týkalo muziky. Sice už musel její hlasitost Josh snížit, aby nerušili noční klid, ale i přesto jí stále rezonovala v hlavě. Z pozavíraných

pokojů se ozývaly zvuky jako hekání, smích a rány. Padala na ni únava. Možná by se mohla poohlédnout po kávě. U schodů potkala Joshe.

„Tady seš,“ objal ji kolem pasu. *Ups.* „Koukám, že stále vlhká,“ zasmál se.

„To se mi nemůžeš v tvojí přítomnosti divit,“ odpověděla koketně. *Sam, brzdi.*

To, jak s ním mluvila, se mu očividně líbilo. Vyhledal její rty a jemně jí kousl. *Kašlu na to.* Převzala iniciativu a začala ho líbat. Obavu, že ji pozná, rychle zaplašila.

„Tak hezky voníš,“ zavzdychal mezi polibky.

„Jako pivo.“

„Haha, to taky, ale fakt – miluju ten tvůj parfém.“

Uvědomila si, že ji tělem posouvá dál od schodů.

„Chci tě,“ zašeptala bezmyšlenkovitě.

Líbal ji čím dál nenasytněji. Zatáhl ji ke dveřím na konci chodby a vytáhl klíč.

Chlapec si hlídá svoje soukromí.

„Nechtěl jsem, aby tam někdo šmejdil. A hlavně mi zneužil postel.“

Na zmiňované posteli v dalším momentě leželi. Uprostřed pokoje s trofejemi na policičce, fotbalovým dresem přehozeným přes židli, kaktusem na okně, se zdí polepenou plakáty a papírky s citáty, které neměla čas si přečíst.

Ruku, kterou jí přejížděl po zadku, nasměrovala do zadní kapsy džínů. Nahmatal stříbrný pytlíček.

„Ses na mě připravila, koukám.“

Převalil ji na záda a rozepl jí kalhoty. *Ještě že mi půjčila i svoje prádlo.*

Líbal ji na krku, na prsou, až se přesunul k pupíku a následně ke kraje černých kalhotek. Hladil ji mezi nohama. Pocítila příjemný tlak v podbříšku. Lehce přes látku boxerek stiskla jeho ztvrdlý penis. Trvalo jen chvílku, než byl v ní. Trochu to zabořilo. Ale větší bolest pocítí někdo třetí. Nechtěla na to myslet. Několik kapek krve a neměřitelný čas vyplněný rozkoší, výměnou za prolité slzy a hněv. Našla ji a ona ji zradila. Našla sebe. Blíže poznala své temné já.

Teoretická část: Rozpolcená osobnost v dílech *Ďáblův elixír*, *Podivný případ Dr. Jekylla a pana Hyda* a *Klub rváčů*

1. Úvod

Zkoumáním identity se v minulosti zabývaly různé společenské vědy, vedle psychologie také sociologie, filozofie a politologie. V literatuře byla problematika identity, její ztráty, hledání či záměny nesčetněkrát zpracována. Tato práce se věnuje její nejasnosti, a to jak vnější související s dvojnictwím, tak vnitřní, kdy se nejistota a rozpor objevuje přímo v mysli dané osoby.

Cílem teoretické části této bakalářské práce je analyzovat projevy chování a základní rysy rozdvojené osobnosti literárních hrdinů v dílech E. T. A. Hoffmanna *Ďáblův elixír*, R. L. Stevensona *Podivný případ Dr. Jekylla a pana Hyda* a Chucka Palahniuka *Klub rváčů*. Prostřednictvím naratologické analýzy a komparace vybrané beletrie se pokusím najít podobnosti a rozdíly v zacházení s rozpolcenou myslí, odcizením a hledáním identity. Budu se věnovat tomu, jak vnější vlivy jako trauma z minulosti, společenské normy a touha po osvobození jedince z dobových konvencí dopadají na psychiku a způsobují rozpolcení osobnosti.

Pro lepší pochopení problematiky rozpolcené osobnosti nejdříve charakterizují disociativní poruchu identity a její projevy. Jelikož této poruše nebylo v české vědecké sféře věnováno tolik pozornosti, čerpám informace převážně ze zahraničních zdrojů.

V následující kapitole se věnuji motivu dvojníka a jeho roli v literatuře. Dvojnické osoby jsou si natolik podobné, že jsou zaměňovány i svými nejbližšími. Tato shoda může být stupňována pokrevním poutem. S fenoménem dvojnictví se můžeme setkat již v mýtech a později v mnohých uměleckých dílech, jak už literárních textech, tak například v oblasti malířství. S charakterizací dvojníka mi pomůže Otakar Fischer a jeho publikace *Duše a slovo*, která je pravděpodobně zatím nejlepším českým uceleným pojednáním o dvojnictví. Dále čerpám ze studií Daniely Hodrové, která se tomuto tématu také dost věnuje, ale ne tak uceleně.

Třetí část je věnována románu *Ďáblův elixír* od německého autora E. T. A. Hoffmanna, jehož hlavní hrdina i přes mnišský život páchá hříchy, neboť je k tomu předurčen. Tímto románem se blíže zabývám proto, že se v něm objevuje dvojnická záhada a je skvělým příkladem díla z období romantismu, které s tímto tématem více pracuje, a to tak, že využívá totožné podoby vztažené k rodinnému poutu. Při analýze tohoto díla se budu opírat opět o studii Daniely Hodrové, ale hlavně o knihu *Německá romantika* Nauma Jakovleviče Berkovského.

Výmluvně svědčí o snaze rozložit dualistickou duši člověka na dvě nezávisle na sobě žijící poloviny novela skotského autora R. L. Stevensona *Podivný případ Dr. Jekylla a pana Hyda*, kterou se zabývá čtvrtá část této práce.

Z viktoriánské éry se přesuneme do období postmoderny k Palahniukově *Klubu rváčů*. Tato kapitola se věnuje propojení identity a těla, se kterým je zacházeno jako s prostorem vlastní existence, okupace a osvobození, ale také jako s prostředkem boje proti konzumní společnosti. Při rozboru budu z větší části spoléhat na svou vlastní interpretaci.

V této práci jsem se rozhodla hlouběji věnovat zmíněným knižním titulům proto, že je každý jiný – vznikly v jiném období, byly napsané jiným stylem. Přesto mezi nimi lze nalézt spojitost. Všechna tři díla se silně zabývají rozpolcenou osobností a dvojnicstvím, každé jinou formou. Jaké ty formy jsou a jaká je mezi nimi podobnost, popíšu v následujících kapitolách.

2. Disociativní porucha identity

Disociativní poruchy zahrnují takové jevy, jako je amnézie, pocity nereálnosti sebe sama (depersonalizace) či prostředí (derealizace). Nejextrémnější formou disociace je disociativní porucha identity, dříve označovaná jako mnohočetná porucha osobnosti.¹ Starší označení přesto během své práce občas použiji v souladu s jeho uvedením v citacích některých autorů (zejména u starších publikací).

Nepatologická disociace se běžně objevuje u většiny lidí v momentech, kdy potřebují zvládat více činností najednou (např. při řízení auta komunikovat se spolujezdcem). Reagují automaticky, aniž by se v danou chvíli plně soustředili na obsah sdělení. V tomto směru chápeme disociaci jako schopnost mysli rozdělit pozornost na dva i více toků vědomí.²

Pokud v rámci disociativního chování začne docházet např. k zapomínání informací vztahujících se k vlastní identitě, jedná se o patologickou disociaci.³ Na počátku je určitý psychický obsah (trauma), který je pro jedince tak neúnosný, že je z jeho mysli odštěpen.

¹ Kreisman 2017, s. 37–38.

² Putnam 1997, s. 68.

³ Tamtéž, s. 68.

Disociace je tedy určitou formou autohypnotického stavu, který umožní traumatickou zkušenost ze vzpomínek zcela nebo částečně vydělit.⁴

„Výraz mnohočetná porucha osobnosti se vztahuje k nejnápadnějšímu rysu poruchy, ale zároveň poněkud chybně posouvá důraz. Kdo chce pochopit disociativní poruchu identity, neměl by se zaměřit výhradně na osobnost, ale na paměťové bariéry mezi nimi. [...] Při prvním setkání s mnohočetnou osobností před sebou vidíme naprosto odlišné osobnosti. Vidíme místnosti a snadno zapomínáme na to, že jejich existence je důsledkem existence zdí – tedy disociativních paměťových bariér vzniklých v důsledku traumatu. Jakmile se paměťové bariéry upevní a přetrvávají v čase, osobnosti na různých stranách bariéry si osvojí vlastní hodnoty, vztahy, vzpomínky a vlastnictví.“⁵ Osobnosti se v daném jedinci mohou čím dál více různit a časem soupeřit o kontrolu nad jeho tělem. Jedna z osobností je vždy dominantní – ta, která je v nejčastějším kontaktu s okolím.

Osobnost, která je v podstatě stěžejním „já“ jedince, který trpí disociativní poruchou identity, je hostitelem. Nejedná se o alternující identitu, ale právě o tu, která je alternována a nedobrovolně zatlačována do pozadí. Hostitelská osobnost je tou, která o sobě mluví v 1. pádě, tou, která musí jednat (iniciuje léčbu). Má tendenci být tím, kdo má po většinu času vedoucí kontrolu nad tělem.⁶

Každá z alternujících identit má svůj osobitý projev jak po duševní stránce (vnímání sebe a okolního prostředí, převládající afekt), tak po stránce fyzické – jiné držení těla, míra odolnosti vůči bolesti, jazyk a komunikační styl, rukopis. Zatímco je jedna pravák, jiná může být levák. Dokonce je možné, že některá z osobností trpí nějakou nemocí (např. diabetem).

Alternující osobnosti často neví o existenci těch ostatních, myslí si, že jsou jedinečné. Některé však ano, a dokonce se mohou částečně vzájemně ovlivňovat: „alter A ví o tom, co dělá alter B, ale alter B si není vědoma činností alter A.“⁷

Pro lepší představu o problému uvádím výpověď ženy léčící se s disociativní poruchou identity tak, jak ji cituje James M. Glass ve své knize: „Nejsem jako ostatní lidé, žiji ve světě, kde nic není jisté, dokonce ani to, kdo jsem. Kimberly, já, může zmizet na týden, a místo ní tam může být ta malá pětiletá, která zoufale bojuje s flashbaky souvisejícími s tím, co se stalo během rituálů kultu, anebo jsem sedmnáctiletá rozhněvaná sarkastická teenagerka, která se prvně objevila po znásilnění chlapeckým gangem. [...]

⁴ Pöthe 2005, s. 116.

⁵ Oxnam 2006, s. 207.

⁶ Ringrose 2012, s. 6.

⁷ Klufft 1991, s. 165.

Nikdy si nejsem jistá, kým budu nebo kdy budu nějakou z těch alters, které utvářejí, čím a kým jsem.“⁸

K formování poruchy může u jedince dojít již v dětském věku, ale nápadnějších projevů si lze všimnout obvykle v období puberty či dospělosti (mezi 20.–30. rokem).⁹ Za nejčastější příčinu traumatizace, kterou je tato porucha mnohdy způsobena, je považováno sexuální násilí či zneužívání, fyzické i psychické týrání, ale také vážné nehody, přírodní katastrofy či války. Porucha se může objevit i u dospělého, který z dětství žádné větší trauma nemá – v tomto případě hraje roli silná traumatizace, které byl vystaven nedávno. Na rozvoji disociativní poruchy identity se podílí také další vnější vlivy – např. míra sociální a emoční podpory. Pokud je jedinec vyvázán z traumatizujícího prostředí, má vyšší šanci, že k plnému rozvoji poruchy nedojde.¹⁰

V populaci se toto onemocnění vyskytuje přibližně u 1 % obyvatelstva, u hospitalizovaných psychiatrických pacientů jsou to pak procenta tři. U žen bývá častější, v poměru až devět osob ženského pohlaví na jednoho muže.¹¹ Často se vyskytuje společně s depresivní poruchou nebo hraniční poruchou osobnosti (téměř 75 % jedinců s HPO zažívá nějaké disociativní stavy) a leckdy bývá mezi laickou veřejností zaměňováno se schizofrenií.

Možná je to tím, že pojem schizofrenie v překladu znamená „rozštěpení mysli“. Myšlení, vůle a emoce nemocného jsou na sobě nezávislé, netvoří jeden fungující celek.¹² U pacientů s tímto onemocněním se projevují poruchy myšlení (bludy) a vnímání (halucinace): „vidí záblesky, celé postavy, scény, objekty větší nebo menší, než ve skutečnosti jsou. Slyší slova, věty, hlasy jedné nebo více osob, které mohou něco přikazovat, radit, mohou být v rozporu.“¹³ Ale nejedná se o poruchu, která by měla co dočinění s vícero identitami.

⁸ Glass 1993, s. 16.

⁹ Putnam 2006, s. 657-695.

¹⁰ Kluft 1991, s. 170.

¹¹ Putnam 2006, s. 657-695.

¹² Vacek 1996, s. 171.

¹³ Koukolík 2015, s. 11.

3. Motiv dvojníka a jeho role v literatuře

Motiv dvojníka se v literatuře a v umění obecně využívá již od pradávna. Narazíme na něj v mytologii¹⁴, folklóru, v příbězích antických autorů¹⁵ a samozřejmě i v dílech z dalších století¹⁶. Český literární historik a kritik Otokar Fischer tento motiv definuje jako „vyličení, kterak se člověk ve skutečnosti nebo v obraznosti setkává s jiným, kdo má rysy jeho těla a znaky spřízněné s jeho duševním životem a kdo mu svou podobností fyzickou nebo svou povahovou příbuzností je záhadný a mučivý.“¹⁷ Shodnost dvou jedinců může být většinou vystupňována pokrevním poutem. Naopak se dá rovněž uměle vyvolat tím, že se někdo úmyslně připodobní svým „habitem“ k osobě, za níž se vydává.¹⁸ Fischer dále uvádí, že se motiv dvojnictví a jeho další podoby jeví jako nejzajímavější v období romantismu, jehož podstatný znak tvoří¹⁹, a jeho přerodu v realismus. Zmiňuje se o ruské literatuře a o tom, že měl její realismus blízko k předchozí německé romantice. Jedním ze spojovacích článků mezi nimi byl právě i E. T. A. Hoffmann. Ovšem ke skutečnému naplnění dochází až v moderně.²⁰ K tomu, že se dvojník „rodí v romantickém románu“ se vyjadřuje i Daniela Hodrová ve své knize *Román zasvěcení*.²¹

Encyklopedie estetiky konstatuje, že se dvojnický motiv zřetelně rozšiřuje v 19. století, a hlavně ve výtvarném umění se pojí s homosexualitou (konkrétně např. u Couberta, Daumiera, Rodina ad.).²² Dvojnictví se v té době stalo (díky vzájemnému ovlivňování různých uměleckých druhů) centrálním elementem mnoha literárních děl zabývajících se portrétním, případně sochařským uměním (tuto tematiku najdeme u Wilda, Gogola, Balzaca či Zoly).

V literatuře realismu se poetika dvojnického motivu proměňuje na paralelní vztah hrdiny opírající se spíše o morálku než o naprostou fyzickou podobnost. Zakládá si na

¹⁴ V aztéckých a babylónských mýtech mají dvojčata často podobu bojovníků či léčitelů a symbolizují plodnost a světlo a jsou potomky živlů (voda, vítr). V Asii naopak symbolizovala hřích – byla důkazem nevěry. (Rulíková Vítková 2016, s. 155.)

¹⁵ Kromě jiných např. mýtický tírynthský král Amfítrýón, jehož podobu na sebe vzal bůh Zeus, aby mohl navštívit ložnici jeho manželky Alkmény – té se poté narodila dvojčata (jedním z nich byl Hérakles). Tuto postavu převzali do svých dramát Titus Maccius Plautus, Sofokles a později také Molière či Heinrich von Kleist. Dále např. dvojčata Romulus a Remus.

¹⁶ Za zmínku stojí povídka Edgara Allana Poea *William Wilson*. Jednovaječná dvojčata vystupují např. v Shakespearově dramatu *Komedie omylů*.

¹⁷ Fischer 1929, s. 161.

¹⁸ Fischer 1929, s. 162.

¹⁹ Pro romantismus je dualismus typický – rozpor mezi vybájeným vnitřním světem a skutečností, využívání kontrastů atd.

²⁰ Fischer 1929, s. 190.

²¹ Hodrová 2014, s. 211.

²² Kelly 1998, s. 144.

psychologizaci postav, přičemž ona iracionální podstata postavy (dvojník) může být vedle subjektu postavena tak, aby se vzájemně nerušily. Realistický dvojník tak vyznívá jako vlastní charakter.²³

Pokud dvojník nežije svou „skutečnou existencí (reálnou ovšem pouze vzhledem k ireálné podstatě dvojníka), pak žije existencí epickou, rodí se z atmosféry prostředí, z obrazu, skvrny, slova, pocitu, myšlenky, které začínají žít přízračným životem“.²⁴ Často postava dvojníka figuruje jako předzvěst konce bytosti, a to buď symbolického nebo doslovného. Vyskytuje se např. v prostředí blázců, vězení, v místě nějaké katastrofy, zjevuje se románovým hrdinům, kterým hrozí smrt (např. rytířům z německých legend).²⁵ Jedinec, který se setkává se svým dvojníkem, zpravidla přichází o rozum.

K motivu dvojníka se váže otázka identity postavy: ta se oslabuje či zpochybňuje v momentě, kdy se dvojník objeví na scéně. Naum Berkovskij, ruský literární kritik a historik, se k tomuto problému vyjadřuje následovně: „Podstatné není zdvojení, podstatné je poodkrytí lidské osobnosti. Lze-li někoho srovnávat s druhým, proč by ho nebylo možno srovnávat s celým množstvím dalších. [...] Vyskytne-li se dvojník, znamená to, že se ruší osobnost jako kvalitativní určení. Dvojník znamená ztrátu individuálnosti.“²⁶ Berkovskij hledí na dvojníka jako na „urážku“ osobnosti, vnímá ho jako něco nežádoucího.

Tělo literárního hrdiny mohou jinak vnímat okolní postavy a čtenář, ale také postava samotná. Tomuto znaku „jiného“ těla se věnuje Daniela Hodrová. Aspekt takto jiného těla ztvárňuje krajní polohu „Druhého“, jež je v kontextu změněné reality jakýmsi výplodem všední reality.²⁷ Podotýká, že „jinému tělu odpovídá jiný oděv“²⁸, ten bývá často něčím zvláštní, neobvyklý. Může jím být např. plášť (viz povídka *Plášť* od N. V. Gogola, ve které plášť znamená pro hlavní postavu jakési poslední stéblo její identity). Postava může jiným oděvem demonstrovat svoji příslušnost k jinému světu, svou odlišnost anebo jeho prostřednictvím skrývá svou totožnost.²⁹

Ve spojitosti s tématem hledání identity se objevuje také zrcadlo. Pro nás je koukání do zrcadla všední záležitostí, ale literární tradice k němu přistupuje jako k něčemu tajemnému, co je propojeno s reálným světem, však na základě převrácených zákonitostí.

²³ Hodrová 2001, s. 572.

²⁴ Hodrová 2014, s. 211.

²⁵ Tamtéž, s. 211.

²⁶ Berkovskij 1976, s. 459.

²⁷ Hodrová 2001, s. 645.

²⁸ Tamtéž, s. 646.

²⁹ Tamtéž, s. 646.

Zrcadlo zpochybňuje skrze kopii identitu originálu, zároveň ji ale i upevňuje. Jak uvádí Jan Lukavec, dvojník se může zrodit už jen tím, že jedinec nepozná vlastní obraz v zrcadle nebo svůj stín a ten si začne žít vlastním životem.³⁰ Stává se tak např. v Andersenově pohádce *Stín*, v *Dvojníkovi* Fjodora Michajloviče Dostojevského, kde se hlavní postava setkává se svým zrcadlovým obrazem, jehož zdvojení je vnímáno prozatím jako ubezpečení toho, že je všechno v pořádku, ale postupem děje se přízrak osamostatňuje, až nakonec nahradí originál.³¹ Pro lepší osvětlení motivu zdvojujícího se já v Dostojevského díle Fischer odkazuje na pasáž v jeho románu *Výrostek*, kde se píše, že dvojník není nic jiného, než první stupeň jakési vážné duševní poruchy, která může vést ke špatnému konci.³²

S odrazem, konkrétně tím na vodní hladině, se můžeme setkat v mýtu o Narcisovi známého z Ovidiových *Metamorfóz*. Ten se nesmyslně zamiluje do svého odrazu a následně zešílí. Předmětem jeho touhy byla iluze, která mu nakonec přinesla smrt. Jak shrnuje Françoise Coblence: „Zrcadlový obraz – rozpoznání sebe sama i nástraha současně – má smrtící účinky.“³³

Důležitý je moment rozbití zrcadla, který se v literatuře nejčastěji vyskytuje při vyvrcholení děje, případně zvratu. Následkem toho obvykle dojde u hrdiny k proměně nebo smrti.³⁴

Podobnou úlohu jako zrcadlo zastává obraz – stačí zmínit dílo *Obraz Doriana Graye* spisovatele Oscara Wilda. Na základě slov svého přítele Henryho, že je obraz pouze svědectvím toho, jak člověk stárne, vysloví Dorian přání:

„Kdyby to tak mohlo být opačně! Kdybych tak já mohl zůstat vždycky mladý a stárnout, kdyby mohl ten obraz! Za to – za to bych dal všechno! Ano, na celém světě není pranic, co bych za to nedal. Dal bych za to svou vlastní duši.“³⁵

Jeho touha se naplní, ale obraz s postupujícím časem odráží ošklivost mladíkovy duše a jeho činů. S tím, jak obraz odkrývá morální pravdu a jeho podoba se mění, se dvojník na obraze zároveň osamostatňuje od zrcadlového obrazu. Dorian se pokusí podobiznu zničit, aby oddálil svůj nevyhnutelný úpadek a stárnutí, ale jeho život je vlastně životem v obraze – v zrcadle – tudíž při jejím probodnutí sám umírá. Fischer si v tomto

³⁰ Lukavec 2010, s. 136.

³¹ Tamtéž, s. 140.

³² Tamtéž, s. 197.

³³ Coblence 2003, s. 191.

³⁴ Lukavec 2010, 138.

³⁵ Wilde 2005, s. 54.

případě vypomáhá analogií, jak k obrazu a skutečnosti přistupují některé primitivní kmeny, které jsou konfrontovány se zrcadlem. Obraz, odraz v zrcadle i jejich stín je podle nich vesměs *jiné já*, které se v nich ukrývá. *Obraz Doriana Graye* tento princip umělecky reprezentuje. Skryté já duše se jen osamostatnilo a vzalo na sebe vlastní formu.

S dvojnictvím je logicky spjata nejednoznačnost, která nutí čtenáře, ale i literárního hrdinu k neustálému váhání. Občas není jisté, co je přirozené a co si interpretovat jako jev nadpřirozený. Této problematice se budu dále věnovat v souvislosti s jednotlivými rozebíranými díly.

4. *Ďáblův elixír*

„V této knize jsou všechny nejstrašlivější, nejpříšernější věci, které si lidský duch dokáže vymyslet.“ – Heinrich Heine o románu *Ďáblův elixír*.³⁶

Ďáblův elixír, který vyšel mezi lety 1815 a 1816, je dílem německého spisovatele, hudebníka a představitele romantismu Ernsta Theodora Amadea Hoffmanna. Jedná se o jeho první román.

Hoffmannova životní situace prohlubovala jeho rozpolcenost. Jelikož se narodil do úřednické rodiny, která si zakládala na svých zvyklostech, byl od dětství hnán k tomu, aby se věnoval něčemu užitečnému. Přesto, že měl nadání pro výtvarné, hudební i literární umění, studoval práva a stal se úředníkem, a na nějaký čas tak potlačil svou tvůrčí činnost. V jeho dílech se setkáváme s umělcem stojícím v opozici ke světu měšťáků.³⁷ Mnozí ho pokládají za zakladatele fantastického žánru – přesněji „skutečné“ fantastiky, pro níž je charakteristické to, že fantaskní motivy vstupují do obyčejného života. Nešlo mu o fantastiku s exotickým nádechem, která byla v jeho době v módě. Vliv soudobého romantismu, středověké mystiky a kabaly u něj zřejmě vytvořily zálibu ve výjimečných typech a excentrických povahách. Jeho dvojníci jsou často démonické povahy.³⁸

Záhadou svého já se trápil, ještě než se oddal svým spisovatelským plánům: 6. ledna 1804 si během svého pobytu v Plocku zaznamenal do deníku: „K večeru nesmírné napětí. Všechny nervy vzrušeny kořeněným vínem. Záchvat myšlenek na smrt. Dvojník.“³⁹ Téma

³⁶ Hoffmann 2018, s. 434.

³⁷ Berkovskij 1976, s. 435.

³⁸ Fischer 1929, s. 187.

³⁹ Tamtéž, s. 187.

dvojníka Hoffmann využil ve své tvorbě několikrát, nejen v *Ďáblově elixíru*, ale také např. v povídce *Zlatý kořenáč* a v dalších dílech.⁴⁰

Podle Fischera má toto dílo možnou předlohu v epizodě Fouquéova⁴¹ rytířského románu „Der Zauberring“ (*Kouzelný prsten*).⁴² U *Ďáblova elixíru* si můžeme všimnout znaků gotického (tzv. černého) románu. Hoffmann se inspiroval jedním z nejslavnějších gotických románů v evropské literatuře, Lewisovým *Mnichem* – toto dílo dokonce přímo jmenuje na jedné stránce svého románu, kde se o něm zmiňuje postava Aurélie (jejíž osud se shoduje s osudem Antonie, Lewisovy hrdinky, kterou miluje mnich Ambrosio).⁴³

Zvláštní síla Hoffmannova románu tkví v jeho premise, že do celého světa proniklo zlo a ovládá jak osvícené, tak neosvícené lidi⁴⁴. Na rozdíl od něj Lewis, který svým dílem útočí proti církvi a mravům v kláštorech, zlo soustředí jen do prostoru kláštera, které podle něj nejsou útočištěm světců, ale sídlem „démonů“. V *Ďáblově elixíru* se setkáváme s temnými silami na území kláštera, panského sídla, rezidence, při cestě do Říma i přímo na italské půdě.⁴⁵

Hoffmann pracuje s formou „nalezeného rukopisu“⁴⁶. V úvodu knihy je nám fiktivním vydavatelem řečeno, že máme co dočinění s listy bratra Medarda, mnicha kláštera v B., k nimž je dále přiložený další rukopis, jehož autorem je neznámý malíř. *Ďáblův elixír* bychom mohli charakterizovat jako tzv. iniciační román.⁴⁷

Hlavní postava, Francesco, se rodí s břemenem hříchů svých předků. Jeho hříšný otec musel vykonat pouť do Posvátné Lípy, kde zemřel – očištěn – v momentě narození svého syna. Později i on, aniž by tušil, páchá zločiny proti své nepoznané rodině. Na den sv. Medarda se Franceskově matce zjevuje poutník, který ho vede za ruku, oblečeného v řádovém rouchu. Příčiněním této vize později vstoupí Francesco do kláštera a přijímá mnišské jméno Medard. Již na začátku příběhu se objevuje postava záhadného malíře,

⁴⁰ Berkovskij 1976, s. 458.

⁴¹ Friedrich Heinrich Karl de la Motte, baron Fouqué byl německý romantický epik a dramatik. Byl Hoffmannovým přítelem.

⁴² Fischer 1929, s. 188.

⁴³ Berkovskij 1976, s. 486.

⁴⁴ Zlo ovládá jak např. mnichy a vzdělance, tak obyčejné měšťany. Lewis se ve svém díle soustředí jen na lidi osvícené.

⁴⁵ Tamtéž, s. 487–488.

⁴⁶ Fiktivní žánr. Jako tvůrce díla se uvádí fiktivní autor, vypravěč. Zde se jedná o výpověď mnicha Medarda. Dílo obvykle doprovází „vydavatel“ (údajný nálezce) svou předmlouvou, popř. poznámkami a doslovem. (Hodrová 2001, s. 435.) Mezi další „nalezené rukopisy“ řadíme např. *Ecovo Jméno růže* nebo Demlův *Hrad smrti*.

⁴⁷ Iniciační román lze vnímat jako specifický typ vývojového románu – zobrazuje cestu k duchovnímu zasněžení. Vystupuje zde postava zasvětitelů (učitel, ochránce, průvodce). Součástí iniciačního procesu se stávají např. nápisy, symboly, výklady knih nebo přírodních jevů, předpisy tajných bratrstev, hraní divadla... (Mocná 2004, s. 681)

který má na starost výzdobu kláštera. V průběhu děje je přítomný několikrát – obvykle v momentech, kdy se Medard dopouští hříchu. Funguje zde jako adeptův – Medardův – zasvětitel.⁴⁸

4.1. Motiv elixíru

Medard je skvělým rétořem, na jeho kázání chodí spousta lidí. Je si plně vědom svého řečnického talentu a přestává s ním zacházet s ctností. Na to ho upozorňuje převor kláštera, o kterém ale tvrdí, že mu jen závidí.⁴⁹ Zlomový okamžik nastane poté, co bratr Cyril Medardovi ukáže sbírku relikvií, mezi nimiž je i skříňka s lahvičkou elixíru, který podle legendy předal ďábel sv. Antonínovi. Jiní tvrdí, že se jedná o pouhé syrakuské víno. Pouhá jeho vůně na lidi, včetně Medarda, působí.

„Nebylo ani stopy po nějakém neblahém účinku, jak o něm mluvil bratr Cyril; naopak, pocíťoval jsem vliv blahodárný; a ten byl velmi nápadný [...] Co když má moc znovu zažehnout uhaslý plamen, že zazáří novou silou? [...] když jsem se už skoro chystal odemknout truhlu, zdálo se mi, jako bych na řezbách rozeznával děsivý obličej malíře s živýma, a přece mrtvolně strnulýma očima, které mě provrtávaly.“⁵⁰

Medarda nakonec přemůže touha a nápoj ochutná a tím získá energii a ještě větší výmluvnost – „nikdy jsem už pak nemluvil ohnivěji“.⁵¹ A dopouští se hříchu. Medard je příkladem postavy, která se nemůže smířit s omezeními a zákazy, které se všude ukládají. I ostatní postavy v románu se svým vlastním způsobem stávají nositeli vzpoury vůči soudobému společenskému světu.⁵²

Motiv pití červeného vína se objevuje několikrát. Poprvé se s ním shledáváme na začátku, když malý Francesco poprvé v životě ochutná víno poté, co ho škrábne kněžnin náhrdelník a zanechá po sobě doživotní jizvu (iniciační znamení⁵³). Později chtějí pomocí vína zabít Medarda dominikáni. On si ho intuitivně naleje do rukávu – žíravina ve víně mu popálí ruku (to je důležitý moment v souvislosti s níže rozebíranou problematikou dvojnictví – zraněná ruka ho fyzicky odlišuje). Dále se o něm zmiňuje i malíř ve svých

⁴⁸ Daniela Hodrová ve své studii *Román zasvěcení* (s. 174) popisuje tzv. triangulární schéma postav vystupujících v iniciačním románu, tj. zasvětitel, adept, panna (popř. ještě bytost středu).

⁴⁹ „[...] zmínil se přece o ovacích, o svrchovaném obdivu, který jsem si vydobyl svým výjimečným talentem, a bylo mi jasné, že nelibost, kterou dal tak nepokrytě najevo, plyne jen z malicherné závisti.“ (Hoffmann 2018, s. 43)

⁵⁰ Tamtéž, s. 49–50.

⁵¹ Tamtéž, s. 52.

⁵² Berkovskij 1976, s. 489–490.

⁵³ Hodrová 2014, s. 132.

zápiscích, ve kterých vypráví, jak dostal malíř Francesco vína ze sklepů sv. Antonína napít, když mu nebylo dobře.

Elixíru se napije také Medardův dvojník a nepoznaný bratr – levoboček Viktorin. V tom okamžiku začne „bloudění dvojící se bytostí“.⁵⁴

4.2. Dvojnická záhada

„Neměl jsem chuti vyprávět mu o dobrodružství, které mě potkalo, protože to živé zjevení děsivého mnicha tak splývalo s obrazem ve snu, že už jsem skoro nedokázal rozeznat, kdy a kde se stal sen skutečností.“⁵⁵

Tím, jak Hoffmann dokázal pracovat s motivem dvojníka, dokázal zmást nejednoho čtenáře. Samotný románový hrdina je na pochybách – neví, co je produktem jeho zakalené mysli a co je skutečné. Uvědomuje si svou nejednotnost.

„Má mysl byla nyní rozpolcená víc než kdy dříve a připadal jsem si jako ve dvou podobách; niterný děs sevřel mě ničivou silou do svých kleští.“⁵⁶

Rozpolcenost je kompozičním principem *Ďáblova elixíru*. Postava mnicha je pro toto téma ideální. Medard od dětství nepoznal jiný život než ten za klášterními zdmi, žije v řádu. Pocítí touhu se vzbouřit proti církevním pravidlům, touží po svobodě, která je spojená s ďábelskostí.

Při své cestě na jih se Medard setkává se svým dvojníkem Viktorinem. V tomto momentě roztáčí koloběh tragických událostí, z nichž některé zůstávají až do konce románu neobjasněny. Když vidí, že se Viktorin zřítí do propasti, na jejímž okraji seděl, nerozmýšlí se a hned se chopí příležitosti – těží ze své podoby s hrabětem, vystupuje na zámku pod jeho jménem, naváže milostný poměr s „ďábelskou“ Eufémií, Viktorinovou milenkou, a pokračuje tak ve hře, kterou jeho dvojník započal. Touží však po „andělské“ Aurélii (stejně jako v *Mnichovi* toužil Ambrosio po Antonii). Medard své osobní kouzlo a duchovní převahu využívá proti svému okolí, namísto aby ho jimi obšťastňoval.⁵⁷

⁵⁴ Tamtéž, s. 133.

⁵⁵ Hoffmann 2018, s. 151–152.

⁵⁶ Tamtéž, s. 166.

⁵⁷ Berkovskij 1976 s. 490.

Poté, co Medard uprchne z panství barona, schová svou mnišskou sutanu do díry ve stromě a sežene si nové – světské – oblečení. Následně ale jeho ukryté roucho obléká jeho přeživší šílený bratr, který tak může také mást okolí a hlavně Medarda.

Medard se snaží zapadnout do světského života – přejmenuje se na Leonarda. Dalo by se říci, že s přijetím dalšího jména ještě více nabourává svou identitu.

Podle Berkovského není podstata věci jen v tom, že se tvář jednoho podobá obličejí druhého. Dvojník není problémem těla, ale otázkou psychologie. Jejich vnější podobnost vyplývá z jejich vnitřní jednoty. Druhý Medard vychází z duše prvního.⁵⁸ Lze tvrdit, že Viktorin (a možná i na druhou stranu také Medard) není plnohodnotnou postavou, neboť jako dvojník funguje v rámci povahového vykreslení hlavního hrdiny. Jeho existence funguje vždy ve spojitosti s bratrem.

V Medardově duši se ukrývá velký zločinec. Nejlépe to ukazuje scéna, ve které si má Medard jakožto Leonard brát svou milovanou Aurélii za ženu. V tom momentě se objevuje šílený mnich (Viktorin), kterého zrovna vezou na popravu, protože se přiznal k vraždám – tomu občas věří i Medard, nalhává si, že jeho zločiny spáchal Viktorin. Ten ale jeho činy (v nižší, pokleslé rovině) opakuje. Chtěl svést lesníkovu dceru a málem zabil jejího ochránce jako Medard Hermogena. Medard, aniž by věděl, co činí, se při svatbě vrhá s nožem na Aurélii. Žije v něm druhá bytost s vlastní vůlí, která se rozhodla zbraň použít; druhý Medard, který žije krvavým životem (zabil Hermogena a Eufémii).⁵⁹ Později se ale dozvídáme, že Aurélie přežila. Setkává se s ní ke konci románu, kdy se ocitne na jejím vysvěcení. Sleduje ji s nutkáním jí opět ublížit, bojuje sám se sebou, s vnitřním ďáblem, který k němu promlouvá. V okamžiku, kdy se Aurélie stává „Kristovou nevěstou“ a přijímá jméno Rozálie, věří Medard v to, že ho dokáže její modlitba spasit před věčnou hanbou a zkázou; v jejím slibu nachází útěchu. Předtím, než vůbec Aurélie pozná život novicky, ji ale – definitivně – zabíjí Viktorin, který se zjeví na konci obřadu – polonahý, v kapucínské sutaně na cáry a se šílenstvím v očích.

Zajímavé je, že si všechny hlavní postavy najdou cestu do kláštera. Převor Medardovi, který se vrátil z putování plného záhad a krveprolití, vypráví, jak se před zdmi kláštera objevil jeho zřízený bratr, který zpočátku tvrdil, že je Medard. Na smrtelném loži prozradil svou pravou identitu. Poté jeho tělo záhadně zmizelo z umrlčí komory a později se vrátil na scénu, aby zavraždil Aurélii. Poslední Medardovy chvíle zde jsou nastíněny v dodatku knihy sepsaném jistým páterem Spiridonem, knihovníkem kapucínského

⁵⁸ Berkovskij, s. 491.

⁵⁹ Tamtéž, s. 491.

kláštera v B. Umírá ve své klášterní cele, nejspíše za přítomnosti Viktorina – svědek vypovídá, že slyšel ošklivý hlas, jak říká: „Pojď se mnou, bratříčku Medarde, půjdem hledat nevěstu.“⁶⁰ Dvojníkova blízkost je tajemnými zvuky, které až nahánějí hrůzu, doprovázena na několika místech v románu (např. ve vězení – které je častým místem dvojníkova výskytu, jak už bylo zmíněno v kapitole zabývající se tímto motivem a jeho rolí v literatuře). Opět se objevuje také malíř ve fialovém plášti, který slavnostně prohlašuje, že se hodina naplnění blíží. Medardova roztrášená mysl se začíná sjednocovat, „kruh jeho bludné pouti k sobě, ke své identitě, se uzavírá“.⁶¹ Je zavrženým poutníkem, který došel do bodu zasvěcení a spásy. Je tomu přesně rok od Auréliiny smrti, kdy Medard vydechne naposledy.

Hodrová ve své studii uvádí, že také postava „holiče Schönfelda-Belcampa, rovněž rozdvojeného, prchajícího před následky vraždy (zabil totiž levý licous obchodního rady N. N.), v groteskní rovině imituje iniciační příběh mnicha.“⁶² Po Medardově smrti přichází do kláštera a následně do něj vstupuje jako Petr, bratr laik.

Jednoty není v Hoffmannově tvorbě dosaženo takřka nikde a četné variace dvojníkovského námětu kolísají mezi magií a skeptickou ironií.⁶³ Psychologická záhada není plně a uspokojivě vysvětlena – s mystikou se prolíná racionální výklad.⁶⁴ *Ďáblův elixír* je příběhem o cestě do nitra člověka, který je nejednotný a kterému není možno ve světě kompaktně existovat. Jak v dovětku knihy říká překladatel Hanuš Karlach, je to vyprávění „o člověku, který se ani na dně své existence nezasluhuje zavržení, protože je bohatý zkušeností doslova protřpenou, se nám objeví jako květina, která se dosud nemohla zaskvět v celé své kráse, protože ji vkládali do nevhodné vázy.“⁶⁵

Hoffmannova tvorba náleží, po Goethovu Wertherovi, mezi nejdůležitější práce, které „zdomácněly“ v Evropě i mimo svou vlast; prostředím francouzského symbolismu, vlivem angloamerické novelistiky a působením velkých ruských romanopisců je Hoffmannova psychologie, v neposlední řadě jeho psychologie dvojníka, dodnes zajímavá a aktuální i přesto, že sama o sobě nebyla z nejpůvodnějších.⁶⁶ Ve Francii se k němu obraceli Ch. Baudelaire, H. Balzac, A. Musset či A. Rimbaud, dále se jím nechali

⁶⁰ Hoffmann 2018, s. 422.

⁶¹ Hodrová 2014, s. 136.

⁶² Tamtéž, s. 134.

⁶³ Fischer 1929, s. 189.

⁶⁴ Tamtéž, s. 189.

⁶⁵ Hoffmann 2018, s. 436.

⁶⁶ Tamtéž, s. 190.

ovlivnit E. A. Poe, F. M. Dostojevskij nebo R. L. Stevenson.⁶⁷ Zmiňovaný Goethe ho naopak zkritizoval – neměl porozumění pro temnější stránku Hoffmannovy tvorby a jeho dílo odsoudil jako „chorobný výplod nemocného člověka“. Přímou i románem *Ďáblův elixír* se zabývali psychologové C. G. Jung, pro něhož toto dílo sehrálo důležitou roli v teorii archetypů, a S. Freud.

5. Podivný případ Dr. Jekylla a pana Hyda

Novela skotského světoběžníka Roberta Luise Stevensona *Podivný případ Dr. Jekylla a pana Hyda* vyšla v roce 1886. V ní se Stevenson umělecky ujal motivu dvojníka jako součásti osobnosti a jeho osamostatnění. Snažil se rozložit dualistickou duši člověka na dvě nezávisle na sobě žijící poloviny. Potlačovaný dvojník se dere na povrch skrze člověka, stává se také jednajícím osobou a vystupuje tak, aby ho zaměňoval.⁶⁸ „Temný člověk v hlubinách vnitřního života dosahuje takové dotvořenosti, až ho to žene navenek stát se samostatnou osobou a charakterem.“⁶⁹

5.1. Syndrom Jekylla a Hyda

Podle novely bylo pojmenované psychické onemocnění – syndrom Jekylla a Hyda. Jedná se o jeden z druhů mnohočetné osobnosti. U jedince, který tímto syndromem trpí, můžeme pozorovat radikální změny nálad či násilné chování objevující se bez zjevných příčin. Tyto proměny citového rozpoložení si nemocní často neuvědomují. Kromě nálady se může změnit i celá osobnost. Proměny osobnosti, ke kterým dochází, často představují hluboký konflikt, který se uvnitř jedince odehrává. Mnoho takto nemocných lidí skutečně žije dvojitým životem – někdy druhou identitu využívají k tomu, aby se mohli účastnit aktivit, které jsou ve společnosti nepřijatelné. Mnozí z nich bývají dobrými lháři a jsou velmi přesvědčiví.⁷⁰

Beverly Engel rozlišuje sedm typů této poruchy:⁷¹

- 1) Střídání velmi příjemné a na druhou stranu velmi násilné osobnosti.

⁶⁷ Berkovskij 1976, s. 442.

⁶⁸ Fischer 1929, s. 492.

⁶⁹ Tamtéž, s. 492–493.

⁷⁰ Engel 2007, s. 14–15.

⁷¹ Tamtéž, s. 15–16.

- 2) Osobnost s nepředvídatelným chováním.
- 3) Člověk, který žije opravdovým dvojím životem („klasický Jekyll a Hyde“).
- 4) Jedinec, kterému se změní osobnost po požití alkoholu, drog a jiných druhů omamných látek.
- 5) „Podvodník“ – snaží se ostatní přesvědčit, že je někým, kým není.
- 6) Člověk, který často mění názory na lidi ve svém okolí.
- 7) Člověk, který se změní, pokud jej nějakým způsobem vyzvete či je jakkoli zpochybňován. Příčina vzniku tohoto onemocnění často sahá do dětství, bývá následkem zneužívání v minulosti – spouštěčem bývá něco nebo někdo, kdo přivolal zpět staré vzpomínky. Tento syndrom často postihuje jedince, kteří příliš dbají na to, co si o nich myslí druzí. Jak jsem již zmínila výše v jednotlivých typech této poruchy, spouštěčem může být také užití omamné látky. Syndrom může doprovázet jiná duševní onemocnění, např. hraniční poruchu osobnosti.⁷²

5.2. Rozdvojení osobnosti

Dr. Jekyll, mající odedávna podezření o dvojitosti člověka, najde způsob, jak z lidské bytosti osamostatnit princip zla.⁷³ Objeví směs, po jejímž vypití se změní v člověka, který je alegoricky pojmenovaný Hyde (pozn. to hide – skrývat se).

Jak tvrdí Engel, u jedince trpícího syndromem rozdvojené osobnosti dochází ke změnám nálad a agresivnímu chování, a to často bezdůvodně.⁷⁴ Ve Stevensonově díle k násilí dochází v momentech, kdy se vedoucí role ujme Hyde. Vrcholem agrese je vražda sira Danverse Carewa, kterou popisuje služka:

„Znenadání propukl v plamenný vztek, dupl, máchl holí počínal si (jak to služka popsala) jako šílený. Starý pán o krok ustoupil s velice překvapeným a mírně dotčeným výrazem, načež pan Hyde odhodil všechny zábrany a srazil jej úderem hole na zem. Vzápětí se jal s gorilí zuřivostí po své oběti dupat a zasypávat ji deštěm ran, pod nimiž se slyšitelně tříštily kosti a tělo bylo odmrštěno do silnice.“⁷⁵

Jedinci postižení tímto syndromem se ke změnám, k nimž u nich dochází, přiznávají velmi zřídka.⁷⁶ To platí i u Jekylla, který se obává toho, že by byl kvůli svým aktivitám

⁷² Tamtéž, s. 9–29.

⁷³ Fischer 1929, s. 204.

⁷⁴ Engel 2007, s. 9–29.

⁷⁵ Stevenson 2014, s. 25–26.

⁷⁶ Engel 2007, s. 9–29.

vyločen ze společnosti, která podle něj jeho vnitřní touhy příliš omezuje. Jako Hyde může od této dobové upjatosti utéct.

5.3. Postava Jekylla a Hyda

Vzdělaný, společností uznávaný doktor Jekyll se tváří jako příklad téměř dokonalého muže své doby, ale jak jsem zmínila výše, je jí ve skutečnosti omezován. I Utterson říká, že byl Jekyll v mládí „divoch“.⁷⁷ Později se veškeré v něm nakumulované zlo ztělesní. Tato temná stránka je však slabší, a to se projeví i na vzezření pana Hyda.

„Zlá stránka mé povahy, na niž jsem nyní přenesl formovací působnost, byla oproti dobru, jež jsem odložil, méně robustní a rozvinutá. V průběhu mého života, jenž byl koneckonců z devíti desetin práce, ctnosti a sebeovládání, se též mnohem méně namáhala a byla mnohem méně vyčerpaná. Tak se, myslím, stalo, že byl Edward Hyde o tolik menší, hubenější a mladší než Henry Jekyll.“⁷⁸

Hyde je obvykle popsán v metaforách⁷⁹, protože ve své podstatě je on sám metaforou nekontrolovatelné touhy: amorálním výjevem hnaným nepřekonatelnou vůlí neomezenou žádnými zábranami.⁸⁰

Doktor Jekyll se svého zlého já neděsí (aspoň ze začátku ne), naopak je fascinován a jistým zvrhlým způsobem nadšen.

„A přec jsem při pohledu na toho odporného bůžka v zrcadle neucukl odporem, naopak mu mé srdce poskočilo v ústrety. I toto jsem byl já. Zdálo se to přirozené a lidské.“⁸¹

Postavy jsou naprosto rozdílné, ale sdílejí společnou paměť. Ze začátku má Jekyll osobnost Hyda pod kontrolou, ale čím více skrze něj utíká od své dobré stránky, tím je Hyde silnější. Vymkne se mu z rukou. Později se chce vrátit k počestnému životu a zahubit „Hydovskou“ část – a to hlavně poté, co se nevybouřené zlo v něm dopustí vraždy. Jestliže dříve Hyda považoval za část sebe samého, teď se s ním ztotožňovat nechce, a dokonce se jej začíná děsit.

⁷⁷ Stevenson 2014, s. 21.

⁷⁸ Tamtéž, s. 68–69.

⁷⁹ Je popisován jako trpaslík, skřet, hliněná schránka, jejíž vzhled proměňují paprsky prohnité duše, které jí prostupují; zlá schránka doktorovy povahy, zplozenec pekla... „Přes veškerou jeho vitalitu považoval Hyda za cosi nejenom pekelného, ale i anorganického. Šokující bylo právě to, že tento sliz pekelné jámy vydával křik, že amorfní prach gestikuloval a hřešil, že cosi mrtvého, co postrádalo tvar, si osobovalo funkce života [...]

⁸⁰ Saposnik 1971, 730.

⁸¹ Tamtéž, s. 69.

„Plně nahlédl znetvořenost oné bytosti, s níž sdílel některé fenomény vědomí a s níž měl společné dědictví smrti; mimo tyto vazby, jež samy o sobě představovaly nejpalčivější část jeho tísně, považoval Hyda přes veškerou jeho vitalitu za cosi nejenom pekelného, ale přímo anorganického.“⁸²

Tyto dvě osobnosti se začnou vzájemně nenávidět. Hyde provádí Jekyllovi naschvály (např. načmárá blasfémie do jeho knih, spálí dopisy a zničí portrét Jekyllova otce). Předtím se Jekyll pomocí tinktury měnil do Hydovy podoby, nyní je tomu naopak – zůstává uvězněn ve zlé schránce a do doktorovi podoby se vrací jen ze strachu z trestu za vraždu. Zásoby soli, potřebné na výrobu tinktury, začaly docházet a Jekyll upadá do deprese – nemá osobnosti v sobě pod kontrolou a nedokáže si zachovat lidskost. Předznamenává svůj konec. Poté, co spáchá sebevraždu, ho najde Utterson společně se sluhou Poolem – avšak v podobě Edwarda Hyda.

Jekyllův špatný konec předznamenává i jeho jméno. Podle Egana znázorňuje sebedestrukci (fr. je = já, kyll – kill = zabít).⁸³

Rozdílnost hrdinů je vlastním smyslem novely. Jekyll se k tomu ve svém „svědectví“ vyjadřuje takto:

„Kdyby bylo možno jeden a druhý (element) usídlit v oddělených identitách, říkal jsem si, byl by život oproštěn od všeho nesnesitelného: nespravedlivý by mohl jít svou cestou, oproštěn od ambicí a výčitek svého rovnějšího dvojčete, a spravedlivý by mohl vytrvale a neohroženě kráčet po cestě vzhůru, dokonale chráněn před zneuctěním a ponížením z rukou tohoto vnějšího zla.“⁸⁴

Jak říká Chesterton: „Tím pravým bolestným zjištěním v příběhu není objevení toho, že jeden muž je ve skutečnosti dvěma osobami, ale to, že dvě osoby jsou jedním... Smyslem příběhu není to, že se může člověk odříznout od svého svědomí, ale naopak to, že nemůže.“⁸⁵

Hydova identita – fyzická i psychická – je tajemstvím, jehož prchavost a následné odhalení sjednocují fiktivní a mravní obavy. Bez Jekylla by nemohl být Hyde a bez Hyda bychom nemohli plně poznat Jekylla. Hyde sám o sobě není zlem, jeho krutost vychází z jeho spojení s Jekylllem, ne z vlastní vrozené motivace k ničení.⁸⁶

⁸² Tamtéž, s. 83.

⁸³ Egan 1966, s. 28–32.

⁸⁴ Tamtéž, s. 66.

⁸⁵ Saposnik 1971, 729–730.

⁸⁶ Tamtéž, s. 727.

Stejně jako u *Ďáblova elixíru* najdeme v této novele rysy gotického románu. Obě díla se soustředí na temnotu a záhadu, kterou někdy nechají neobjasněnou. Příběh o Jekyllu a Hydovi by měl sloužit jako varování před tím, co by se mohlo stát, kdyby se jedinec přestal ovládat a zcela podlehl svým touhám. Taková situace je doprovázena špatnými následky. To vidíme jak u postavy doktora Jekylla, tak např. u Doriana Graye. Novela společně s využitím tématu rozpolcené osobnosti odhaluje mylné představy člověka o sobě samém a rozdíly mezi lidmi ve společnosti – problematiku typickou pro viktoriánské období. Doktoru Jekyllovi se možná podařilo zlo osamostatnit, ale neuvědomil si, že my lidé nejsme černobílí a i zlou stránku si musíme nést v sobě. I když Jekyll a Hyde existovali jako dvě samostatné osobnosti, stále byli aspoň částečně spojeni. Páchal zločiny jako Hyde, ale ve výsledku musel čelit následkům i jako Jekyll, neboť ono horší já bylo jeho výtvořem, jeho součástí. Mohl bojovat sebevíc, ale pravděpodobně by nikdy nevyhrál, i kdyby se udržel ve své „lepší“ podobě. Vnitřního zla se nedá definitivně zbavit.

6. Klub rváčů

Klub rváčů, který vyšel v roce 1996, byl první publikovanou knihou Chucka Palahniuka (nikoli však první, kterou napsal). Kniha pracuje s tématem odcizení, které zde souvisí převážně s materialistickou společností a prostředím, ve kterých hlavní postava žije. Jeho alternativní identita – Tyler Durden – se objevuje za účelem boje proti této konzumní společnosti.

Ústřední postava románu a zároveň jeho vypravěč není za celou dobu pojmenován. Bývá označován jako Vypravěč nebo jako Joe, podle personifikovaných tělesných orgánů a jejich přívlastkových atributů, skrze které vyjadřuje svoje pocity: „Jsem Joe Svěrák-Žaludkový.“⁸⁷ V současné době se o této postavě hovoří jako o Sebastianovi, protože pod tímto jménem vystupuje v Palahniukově komiksovém *Klubu rváčů 2*. Později zjistíme, že Tyler Durden a Vypravěč jsou jedna a tatáž osoba. Vypravěčova slova v první kapitole knihy, kdy Tylerovi říká, že byl u všeho od začátku,⁸⁸ dostanou hlubší význam. Vypravěč si Tylera jako druhého člověka pouze mentálně zhmotnil. Vedle faktu, že je psychicky nemocný, to bylo nejspíše zapříčiněno i problémy s maskulinitou, osamělostí a absencí otce v jeho životě. Zmiňuje se o tom, že ho a matku otec opustil, když mu bylo šest let.

⁸⁷ Palahniuk 2011, s. 53.

⁸⁸ Tamtéž, str. 10.

Nevěnuje tomuto faktu příliš emocí, ale určitě ho to muselo negativně ovlivnit. Jak již bylo zmíněno dříve, k rozpolcení osobnosti dochází i následkem traumatu z dětství. Tylera mohl vytvořit jako náhradu otcovského vzoru a opory, jako imaginárního přítele. V jednom momentě se ptá Tylera, s kým se pral, a on odpovídá, že s otcem. Vypravěč poté přemýšlí nad tím, že možná nepotřebovali otce, aby byli úplní.⁸⁹

6.1. Identita v konzumní společnosti

Vypravěč celý život využíval jen jednu stránku své osobnosti – soustředil se jen na práci a na to, jak vydělané peníze utratí. To je patrné ze scény, kdy popisuje svůj byt a identifikuje se s jeho zařízením. Žije v materialistické a konzumní společnosti, která si své domovy vybavuje IKEA nábytkem:

„A to jsem nebyl jediným otrokem hnízdního pudu. Známi, co sedávali na záchodě s pornem, teď sedají na záchodě s nábytkovým katalogem IKEA.

Všichni máme stejné křeslo Johanneshov se zeleným proužkem, vzor Strinne. [...] Stojací hodiny znaky Vild z galvanizované oceli, hmm, to musím mít. [...] Nakupování těch věcí mi trvalo celý život. Reliéfní, snadno omyvatelný lakovaný povrch mých ozdobných stolečků Kalix. Moje sada do sebe skládatelných stolečků Steg.“⁹⁰

Nemožnost civilizovaného člověka vymanit se z ustálených konvencí společnosti komentuje také Carl Gustav Jung ve svém díle *Duše moderního člověka*: „V důsledku industrializace byly široké okruhy obyvatelstva vykořeněny a naměstnány do velkých center. Tato nová forma existence se svou masovou psychologíí a sociální závislostí na výkyvech trhu a mezd zplodila individuum, které bylo vratké, nejisté a snadno ovlivnitelné.“⁹¹

Vypravěč si zvelebuje svůj „mikrosvět“, nákupy se podřizuje normám společnosti. Zatímco Vypravěčův světlý „papírový“ byt je vybavený nábytkem IKEA a všechno je sladěné, Tyler obývá dům na Paper Street, který je téměř před demolicí, teče v něm rezavá voda a nic tam nefunguje. Jejich charaktery jsou rozdílné s dalo by se říct, že jejich domovy jsou obrazy jejich duší.⁹² Zlomem ve Vypravěčově životě je exploze, ke které

⁸⁹ Tamtéž, s. 46.

⁹⁰ Tamtéž, s. 36–37.

⁹¹ Jung 1994, s. 195.

⁹² Shumate 2011.

v jeho bytě dojde. A tak se z prostředí zaplněného neoriginálními předměty, které zastupují jeho identitu, přestěhuje k Tylerovi poté, co ho poprvé na vyžádání praští.

Vypravěč tráví většinu času v práci – v korporátní firmě. Tamní prostředí zakazuje jakoukoliv větší odlišnost – zaměstnanci nemohou mít viditelná tetování, nosit piercing a musí dodržovat požadovaný dress code. Vypravěčovo tělo podléhá systému, je mu brána identita. Stále se obléká do stejné role, do stejného oblečení, které balí do svého zavazadla, protože je často poslán na pracovní cesty: „Šest bílých košil. Dvoje černé kalhoty. Holé minimum pro přežití.“⁹³

Těla (včetně Vypravěčova), která jsou později stabilně narušována během zápasů v klubu rváčů, ale společnost už využívat nemůže. Naopak se je snaží skrýt, nevšímat si jich. S jejich neustále otevřenými ranami a nově vznikajícími modřinami není možné je unifikovat. Nadřizený zbitého Vypravěče odsouvá do pozadí, do rohu místnosti k počítači namísto toho, aby přednášel prezentaci všem na očích.⁹⁴

6.2. Spánek a rozpolcenost

Důležitým prvkem v příběhu je nespavost. Člověk, který trpí nespavostí, nedokáže plně vnímat ani okolí, ani vlastní tělo.

„Tři týdny a spánek nikde. Stačí tři týdny beze spánku, aby se všechno změnilo v jeden velký mimotělesný zážitek.“⁹⁵

Vypravěč se marně snaží získat léky. Lékař mu říká, že je nespavost jen symptomem něčeho většího a radí mu, aby naslouchal svému tělu, pokud chce zjistit, co je v nepořádku.⁹⁶

„Doktor mi říkal, ať žvýkám kořen kozlíku lékařského a víc cvičím. Nakonec usnu. Obličej jsem měl tak zhroucený a omlácený, jako staré ovoce, až byste si řekli, že jsem mrtvý.“⁹⁷

Nespavost je v románu využita jako strategický prvek. Toho si můžeme všimnout např. i v této pasáži – „zhroucený a omlácený“ celkem jasně odkazuje k brutálním zápasům, kterých se hlavní hrdina knihy účastní. Následně ale čtenáře ještě více mate tím,

⁹³ Palahniuk 2011, s. 33.

⁹⁴ Tamtéž, s. 40.

⁹⁵ Tamtéž, s. 13.

⁹⁶ Tamtéž, s. 13.

⁹⁷ Tamtéž, s. 13.

že se probouzí na letišti. Nabízí se otázka, jak je možné, že se opakovaně probouzí na různých místech, když trpí insomnií. Jeho vyprávění ztrácí na důvěryhodnosti.

Palahniuk si pohrává s Vypravěčovým jazykem – občas nevíme, zda oslovuje čtenáře, nebo mluví v plurálu o sobě.

„Probudíte se na mezinárodním letišti Air Harbor.

Při každém vzletu nebo přistání, když se letadlo víc naklonilo na křídlo, jsem se modlil, ať havarujeme. Ten okamžik, kdy bysme mohli umřít, bezmocní a nacpaní do trupu jako lidský tabák, léčí moji nespavost narkolepsií.“⁹⁸

Vedle nespavosti se objevuje narkolepsie, která by mohla být odpovědí na dřívější otázku. Jedná se o chronickou neurologickou poruchu, při které není mozek schopen správně regulovat cyklus spánku a bdění. Narkoleptik náhle upadá do krátkého spánku, a to často opakovaně během dne a ve zcela nečekaných situacích.⁹⁹ Narkolepsie se jeví pro Vypravěče jako horší verdikt, protože na rozdíl od insomnie ji doprovází i halucinace a také nepřináší spánek, který by po čase nespavosti znamenal úlevu, ale bezvládnost.

Vypravěč touží po spánku, ale později, když zjistí, že zatímco on spal, Tyler žil svým vlastním životem a páchal zločiny, se usnout bojí:

„A kdybych každý den šel spát o něco dřív a vstával o něco později, nakonec bych zmizel úplně. Jednoduše bych šel spát a nikdy bych se neprobudil.“¹⁰⁰

Únava a výpadky paměti s disociativní poruchou úzce souvisí, neboť ve chvílích, kdy by daný jedinec spal, se probouzí k životu jeho druhá identita – zde Tyler – a to se na hostiteli musí časem projevit. Insomnie není spojována jen se stresem, může být také jedním z příznaků disociativní poruchy nebo schizofrenie.

6.3. Tělo jako prostředek komunikace a moci

V knize je opakovaně napadán jazyk – je usvědčován z neautentičnosti a lži; je sterilní až absurdní. Vidíme to např. v podpůrných skupinách (jejich názvy, to, jak přítomní mluví o svých problémech) nebo na letišti. Podle protokolu letecké společnosti, s níž cestuje Vypravěč, se nesmějí označovat erotické pomůcky svým názvem a už vůbec nelze takové označení vztahovat k vlastnictví konkrétní osoby, zákazníka společnosti. Výsledné okleštěné sdělení je tak stejně nesrozumitelné, jako směšné.

⁹⁸ Tamtéž, s. 19.

⁹⁹ Vokurka 2004, s. 584.

¹⁰⁰ Palahniuk 2011, s. 154.

Důležitým prostředkem komunikace je zde tělo – nahrazuje slova.

„Tak jsem ho praštil, s velkým holčičím rozmachem rovnou pod ucho, a Tyler mě odstrčil a kopnul mě patou do břicha. Co se dělo pak a ještě potom, nedělo se ve slovech, [...]“¹⁰¹

Se založením klubu rváčů vzniká svět stojící mimo jazyk. Komunikuje se zde skrze tělesný kontakt. Slovy není ani možné klub popsat.

„O klubu rváčů se nemluví, protože kromě pěti hodin od dvou do sedmi v noci ze soboty na neděli klub rváčů neexistuje.“¹⁰²

Spojitost mlčení a tohoto uskupení je vidět i na pravidlech: „První pravidlo klubu rváčů je nemluvit o klubu rváčů.“¹⁰³

Později se o něm také nesmí mluvit. Poté, co Tyler založí Projekt zmatek, jehož cílem je ovládnutí světa a nastolení očistného chaosu. Pravidla mlčení se posouvají ještě o krok dále – jazyk vyřazují téměř úplně:

„Nikdo se na nic neptal. Nevyptávat se je první pravidlo Projektu zmatek.

[...] druhé pravidlo Projektu zmatek je nevyptávat se.

[...]

Třetí pravidlo projektu zmatek: žádné výmluvy.

Čtvrté pravidlo: žádné lži.“¹⁰⁴

Všichni členové Projektu zmatek poslouchají Tylera, věří mu – je to jejich nepsaným pravidlem.¹⁰⁵ Chtěli se postavit konzumní společnosti, nejspíše získat svou identitu, očistit se pomocí ran, ale ve skutečnosti skončili jako lidské stroje bez identity, jako *vesmírné opice* s Tylerovým polibkem na hřbetu ruky. Jeho polibek je stvrzením smlouvy. Jedná se o gesto, které mi připomíná polibek vazala vtisknutý na ruku svému lennímu pánovi, ale převrácené. Zároveň je symbolem spásy.

Vypálený polibek má na ruce i Marla přesto, že není v aktivitách Projektu zmatek zainteresovaná. Nicméně i ona byla Tylerem vysvobozena – poté, co se pokusila o sebevraždu a on ji zachránil. Vypravěč ke konci knihy říká, že jedinou možností, jak získat vlastní identitu, je zemřít:

¹⁰¹ Tamtéž, s. 45.

¹⁰² Tamtéž, s. 44.

¹⁰³ Tamtéž, s. 40.

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 107.

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 115.

„A rvačka pokračuje a pokračuje, protože chci být po smrti. Protože jediné ve smrti získáme jména. Jediné ve smrti už nepatříme k Projektu zmatek.“¹⁰⁶

Tylera vytvořil, aby mu život zlepšil, ale ten nakonec jeho život přebírá a přivádí do záhuby.

„Ptám se Tylera, co s tím udělal.

„Co jsme *my* s tím udělali,“ opraví mě Tyler.

Svolali jsme jednání Útočného výboru.

„Už nejsme já a ty,“ říká Tyler“ [...]”¹⁰⁷

Z produktu nevědomého obranného mechanismu, z ochránce a zprostředkovatele sexuálního vztahu s Marlou, se stává utlačovatel; Tyler, a tudíž i on sám, je vrah a terorista. Situace, které čelí, je tak vážná, že ji chce vyřešit sebevraždou – neboť je to on, kdo ve skutečnosti drží zbraň. Sebevražedné sklony nejsou jako doprovod duševních onemocnění (a disociativní poruchy jmenovitě) neobvyklé.

6.4. Dvojitý já

Tyler je jiným dvojníkem – svému „originálu“ se fyzicky nepodobá. Když se s ním poprvé Vypravěč setkává na nudapláži, klade důraz na jeho přirozenost a živelnost.

„Tyler byl nahý a zpocený, na sobě měl písek, vlasy měl mokré, visely mu jako provázky do tváře.“¹⁰⁸

Vypravěč nosí oblek a kravatu a pohybuje se v kancelářském prostředí. To, že se obě postavy fyzicky nepodobají, přibližuje typ dvojníka k *Podivnému případu Dr. Jekylla a pana Hyda*. Jelikož interakce mezi Tylerem a Vypravěčem probíhá pouze v mentální rovině a hlavní hrdina si všechno „dělá sám“ (bije se, popálí se louhem), je mysl v tomto ohledu „pružnější“ a dovoluje tak více než v případě osobnostní Jekylla a Hyda, kteří nejsou i fyzicky jednou osobou a tím se mezi nimi vytváří znatelnější hranice. Jinými slovy by se dalo říct, že Vypravěč a Tyler neexistují jako dvě postavy ve fikčním světě, ale dvojitý se pouze v tom myšlenkovém.

Toho, jak se postupně Vypravěčovo já rozděluje, si můžeme všimnout i ve dvou scénách, kde se objevuje otisk jeho tváře. Když je při návštěvě podpůrné skupiny objímán

¹⁰⁶ Tamtéž, s. 178.

¹⁰⁷ Tamtéž, s. 145.

¹⁰⁸ Tamtéž, s. 25.

Velkým Bobem, otiskne svůj ubrečený obličej do jeho košile.¹⁰⁹ Při rvačce v klubu rváčů hrdina spatří na podlaze otisk pouhé poloviny svého zkrvavené tváře,¹¹⁰ zatímco předtím na košili viděl obličej celý. To implikuje fakt, že v době, kdy navštěvoval podpůrné skupiny, nebyl ještě rozdvojenou osobností.

Vypravěčova rozpolcenost je spjata i se stylem, kterým je kniha napsána. Čtenáři se může minimálně ze začátku zdát, že se jedná o pouhou osobitou autorskou formu psaní, ale to, že nejsou kapitoly řazeny chronologicky a vyprávění místy působí fragmentárně, souvisí s tím, jak se Vypravěč rozvzpomíná. U lidí, kteří trpí disociativní poruchou a s tím spojenými výpadky paměti, se objevují záblesky minulosti. Jsou často dezorientovaní v čase a prostoru. Palahniuk takto zmatečně skládá kapitoly za sebe a využívá odbočky v ději proto, aby čtenáři předal autentičtější vyprávění člověka s narušenou myslí.

V poslední kapitole můžeme vidět, že Vypravěčův pokus o sebevraždu byl neúspěšný. Skončil v psychiatrické léčebně a to, že dostává léky, jeho problém zcela neřeší, neboť to, co společně s Tylerem započali, pokračuje dál i bez něj. Zaměstnanci nemocnice (nebo jen členi klubu, kteří se tam vetřeli?) se zřízenými obličejí mu oznamují, že vše probíhá podle plánu a očekávají jeho návrat.

„Rozbijeme civilizaci, abysme mohli ze světa udělat něco lepšího.“¹¹¹ Zašeptá muž s rozbitým nosem.

Klub rváčů ukazuje, že vývoj mentální poruchy u protagonisty není náhodný a je ovlivněn vnějšími vlivy, které se táhnou až do jeho dětství. Nesoustředí se ale na samotný postupný vývoj nemoci, představuje nám hrdinu, který je jí postižen již od začátku. Traumatické události v jeho životě by pravděpodobně nezpůsobily takovou škodu, kdyby se neobjevily problémy již v jeho minulosti – v takovém případě by totiž ani neexistovala živná půda pro rozvoj disociativní (či jiné) poruchy. Nedošlo by ke zrození Tylera. Sebepoškozování a založení klubu rváčů jsou revoltou proti společnosti, ale také cestou, jak se vyrovnávat s traumatem a mužskou nejistotou.

¹⁰⁹ „Potom jsem byl ztracený uvnitř zapomnění, ve tmě a tichu a beze zbytku, a když jsem od té měkké hrudi konečně couvl, Bob měl na předku košile mokrý obrázek toho, jak vypadám, když pláču.“ (Palahniuk 2011, s. 16)

¹¹⁰ „[...] praštil se mnou obličejem na beton, až mi zuby prosekly zevnitř tvář a oko mi napuchlo a zavřelo se a krvácelo, a když jsem řekl, že dost, podíval jsem se dolů a na podlaze byl krvavý otisk půlky mého obličej.“ (Tamtéž, s. 43)

¹¹¹ Tamtéž, s. 183.

7. Závěr

Cílem teoretické části této bakalářské práce byla analýza titulů *Ďáblův elixír*, *Podivný případ Dr. Jekylla a pana Hyda* a *Klub rváčů* v souvislosti s dvojnicstvím a disociativní poruchou identity. S pomocí sekundárních zdrojů jsem do těchto témat více nahlédla a následně se mi do značné míry povedlo interpretovat jejich znaky a projevy ve vybraných textech. Materiálem použitým při analýze chování jednotlivých knižních hrdinů byla mimo jiné samotná úvodní kapitola o psychickém onemocnění.

Ve druhé kapitole jsem se zabývala motivem dvojníka a jeho rolí v literatuře. Dvojník mající stejnou tvář jako jedinec se vyskytuje obvykle ve formě zrcadlového odrazu, obrazu či sourozence (dvojčete). S poslední uvedenou formou výskytu dvojníka jsem více pracovala v kapitole o *Ďáblově elixíru*. Dvojník se na první pohled jeví jako oslabení charakteru, na kterém participuje, ale zároveň ho může i doplňovat. Části rozdvojené osobnosti se snaží fungovat samy za sebe, ale ve výsledku zjišťujeme, že bez sebe nemohou existovat. Jsme svědky toho, že postavy, které svého dvojníka odmítají, chtějí ho od sebe oddělit, nebo ho dokonce zabijí, paradoxně ztrácí svou identitu a samy často umírají.

Jádro práce se opírá o kapitoly věnované zmiňovaným knižním titulům.

Rozpolcenost je kompozičním principem románu *Ďáblův elixír*. Objevuje se u Medarda jakožto mnicha, který nechce žít v řádu, a jeho dvojčete Viktorina, který situaci komplikuje a přidává do ní více zločinů. Jakožto dvojníci existují společně, jsou nesamostatnými bytostmi. Medard pochybuje o své identitě, ztrácí schopnost plně ovládat své chování, je ponoukán k hříchu svým druhým já. Na konci románu, po cestě bloudící rozdvojené bytosti, ale dochází ke sjednocení a spáse. Hoffmannovo využití dvojníka a jeho psychologie ovlivnilo různé významné světové autory, mimo jiné i R. L. Stevensona, práci C. G. Junga a S. Freuda a je zajímavé dodnes.

Novela *Podivný případ Dr. Jekylla a pana Hyda* poukazuje na konflikt mezi osobnostmi, kterou odkrýváme na veřejnosti, a tou, kterou jen v soukromí. Dobová společenská norma diktuje, že by měl muž vystupovat jako džentlmen. Společenský všední život je podle dobových kritérií ten správný, zatímco touha a chtíč jsou spojeny se zlem. Dvojitá osobnost slouží jako alegorie dobra a zla. Doktor Jekyll si však neuvědomil, že člověk není černobílý a zlá stránka s ním bude vždy více či méně spojena. Do poslední chvíle Jekyll odmítá přiznat celou míru provinění, distancuje se od něj a připisuje ho Hydovi – ten je ale jeho výtvořem, jeho součástí, tudíž i on nakonec čelí následkům.

Název Stevensonovy novely posloužil k pojmenování psychické poruchy související s rozpolcenou osobností – syndrom Jekylla a Hyda.

V díle *Klub rváčů* jsem vysledovala krizi identity zapříčiněnou Vypravěčovou nespokojeností s profesním i osobním životem. Vliv společnosti spoutané normami a byrokracií způsobuje jednostranné zaměření osobnosti. Vypravěč věří, že když se bude dobové morálky a pravidel korporátu držet, bude dobrým člověkem. Duševní porucha, která se u něj projeví následkem traumatu, vede k vytvoření jeho alter ega – Tylera Durdena, který symbolizuje potlačenou stránku jeho osobnosti. Bez něj by Vypravěč dále pokračoval v životě v materialistické společnosti, která lidi obírá o identitu. Tyler vůči konzumu odstartoval vzpouru a stmelil skupinu individualit, které chtěly bojovat za svou identitu, ale ve výsledku fungovaly jako jedna masa. Boj proti normám společnosti, ve které žijí, je pojátkem mezi *Klubem rváčů* a *Podivným případem Dr. Jekylla a pana Hyda*. Částečně by s tím mohla souviset i problematika v Hoffmannově románu. Medard by se měl dle očekávání chovat zbožně, řídit se pravidly církve a klášterního života, ale nemůže se s těmito omezeními smířit, a proto je k propadnutí zlu náchylnější. On je ale z vlastní vůle pasivnější než Jekyll a Tyler, je k hříšnému jednání předurčen.

Destrukci těla jako prostředku k vytvoření vlastní identity dochází k vyvázání ze vztahu ke konzumní společnosti – takové, ve které je člověk definován svým majetkem. Vzájemné ničení těl vede k prolomení stereotypního života, což je zde vnímáno jako osvobození. Tyler se vytvořením klubu rváčů pasuje do role spasitele. Vypravěč si v pozici (spolu)zakladatele klubu rváčů získává respekt mezi členy a kompenzuje si tak svůj komplex méněcennosti. Vypravěč se pod vlivem svého imaginárního přítele, svého druhého já, mění, až nakonec zjistí, že s ním – jeho tělem – Tyler zcela manipuluje, a to v momentech, kdy si myslí, že spí. Přijímá Tylerův kritický pohled na společnost, ale nechce zajít tak daleko jako on – ale ve skutečnosti ano, neboť Tyler je jeho součástí. Zde je vidět podobnost s Jekylllem a Hydem – Jekyll nechtěl mít se zločiny spáchanými v podobě Hyda nic společného, ale zároveň to byl on, kdo se snažil osamostatnit svou zlou stránku, aby se těch špatností mohl s čistým svědomím dopouštět.

Svou individualizaci dokončuje hlavní hrdina v závěru, kdy se Tylera zbavuje – ale vzhledem k tomu, že byl jeho pokus o sebevraždu neúspěšný, lze hádat, že by se Tyler v budoucnu vrátil – v případě, že by Vypravěč neužíval léky, které mu v psychiatrické léčebně podávají.

Pokud by se tato práce o něco více soustředila na psychologickou stránku, mohla bych postavu Tylera dále analyzovat z pohledu psychoanalýzy Sigmunda Freuda a C. G. Junga.

Autoři přispěli svými díly nejen do literárního fondu – všechna rozebíraná díla se řadí mezi uznávané klasiky – ale také poskytli materiál ke studiu duševních onemocnění.

Problematika duševních chorob či výskyt dvojníků byly již nesčetněkrát literárně zpracovány a jistě budou i v budoucnu. Podobně jako v této práci analyzovaná díla by se daly rozebrat i jiné knižní tituly – jmenovitě např. *Frankenstein* od Mary Shelleyové. Hlavní postava Victora Frankensteina ztrácí vlastní individualitu, jeho posedlost po moci nad někým jiným vytváří temného dvojníka – ďábelské alter ego. Pro analýzu je vhodná i známá povídka E. A. Poa *Zánik domu Usherů*. V té nalezneme jak dualitu (dvojčata Roderick a Madeline), tak mentální poruchu – Roderickův psychický rozklad se projeví na pádu domu, který je s rodem Usherů pevně spjatý. Propojení literatury a psychologie či psychiatrie lze sledovat nejen na využití různých onemocnění v příběhu, ale také na vzniku lékařských termínů, jejichž názvy jsou inspirovány např. danými knižními postavami. Vedle výše zmíněného syndromu Jekylla a Hyda se vrátím k Dorianu Grayovi, podle nějž je pojmenovaný syndrom, který se projevuje přehnaným přesvědčením o vlastní kráse, vysokým sebevědomím, pohrdáním druhými a vyvolává panickou hrůzu z procesu stárnutí. Dále lze zmínit i Rapunzelin syndrom inspirovaný postavou z pohádky bratří Grimmů – lidé, obvykle děti a teenageři, trpící tímto onemocněním pojídají vlastní vlasy a mohou si tím způsobit až perforaci žaludku.

Tato práce seznámila čtenáře s tématem rozpolcené osobnosti a různými možnostmi jeho literárního uchopení. Dokázala těsnou propojenost literatury a psychologie. Analýza vybraných děl z odlišných období potvrdila nadčasovost tématu duality – jak vnější, tak vnitřní. Přinesla ucelenější přehled informací o daném tématu, a usnadní tak potenciálním zájemcům jeho studium.

Poznatky získané zkoumáním problematiky rozpolcené osobnosti jsem využila i při psaní umělecké části bakalářské práce, ve které jsem pracovala s mentálně narušeným jedincem a jeho nemocí ovlivněným viděním reality a zároveň s prvkem dvojnictví pramenícího z pokrevní příbuznosti.

8. Bibliografie

Primární literatura

- Hoffmann, E. T. A. *Ďáblův elixír*. Přel. Hanuš Kariach. Voznice : Leda, 2018.
- Stevenson, Robert Louis. Podivný případ Dr. *Jekylla* a pana Hyda. Přel. Martin Pokorný. Praha : Odeon, 2014.
- Palahniuk, Chuck. *Klub rváčů*. Přel. Richard Podaný. Praha : Odeon, 2015.
- Wilde, Oscar. *Obraz Doriana Graye*. Frýdek-Místek : Alpress, 2005.

Sekundární literatura

- Berkovskij, Naum Jakovlevič. *Německá romantika*. Praha : Odeon, 1976.
- Coblenche, Françoise. *Dandysmus. Povinnost pochybnosti*. Praha : Prostor, 2003.
- Egan, Joseph J. „The Relationship of Theme and Art in *The Strange Case of Dr. Jekyll and Mr. Hyde*“. *English Literature in Transition, 1880–1920*. Vol. 9, No. 1. Baltimore : ELT Press, 1966.
- Engel, Beverly. *Jekyll and Hyde Syndrome. What to Do If Someone in Your Life Has a Dual Personality – or If You Do*. New Jersey : John Wiley & Sons, 2007.
- Fischer, Otokar. *Duše a slovo*. Praha : Melantrich, 1929.
- Glass, James M. *Shattered Selves. Multiple Personality in a Postmodern World*. New York : Cornell University, 1993.
- Hodrová, Daniela. *...na okraji chaosu... Poetika literárního díla 20. století*. Praha : Torst, 2001.
- Hodrová, Daniela. *Román zasvěcení*. Praha : Malvern, 2014.
- Jung, Carl Gustav. *Duše moderního člověka*. Brno : Atlantis, 1994.
- Kelly, Michael. *Encyclopedia of aesthetics*. New York : Oxford University Press, 1998.
- Koukolík, František. Předmluva In *Homo psychoticus*. Praha : Triton, 2015.
- Kluft, Richard P. „Multiple personality disorder“. In: Tasman, A. a Goldfinger, S. M. *American Psychiatric Press Review of Psychiatry*. Vol. 10. Washington : American Psychiatric Press, 1991.
- Kreisman, Jerold J., Straus, Hal. *Nenávidím tě, neopouštěj mě! Zvládání hraniční poruchy osobnosti*. Praha : Portál, 2017.
- Lukavec, Jan. *Zneklidňující svět zrcadel*. Praha : Malvern, 2010.
- Mocná, Dagmar. *Encyklopedie literárních žánrů*. Praha : Paseka, 2004.
- Oxnam, Robert B. *Roztříštěná mysl*. Praha : Portál, 2006.

- Pöthe, Peter. „Sexuální zneužívání dítěte v rodině“. In: Weiss, P. a kol. *Sexuální zneužívání dětí*. Praha: Grada, 2005.
- Putnam, Frank W. *Dissociation in Children and Adolescents. A Developmental Perspective*. New York : Guilford Press, 1997.
- Putnam, Frank W. „Dissociative Disorders“. In: Cicchetti, D. a Cohen, D. J. *Developmental Psychopathology. Risk, Disorder and Adaptation*. Hoboken : John Wiley, 2006.
- Ringrose, J. L. *Understanding and Treating Dissociative Identity Disorder (or Multiple Personality Disorder)*. London : Karnac Books, 2012.
- Rulíková Vítková, Klára. *Dvojčata*. Brno : CPress, 2016.
- Saposnik, Irving S. „The Anatomy of Dr. Jekyll and Mr. Hyde“. In *Studies in English Literature, 1500–1900*. Vol. 11, No. 4. Houston : Rice University, 1971.
- Vacek, Jaroslav. *O nemocech duše: Kapitoly z psychiatrie*. Praha : Mladá fronta, 1996.
- Vokurka, Martin a kolektiv. *Velký lékařský slovník*. 4. vydání. Praha : Maxdorf, 2004.

Online zdroje:

- Shumate, Carol. „Shadow Boxing with Fight Club: How the Movie *Fight Club* Illustrates the Problem of the Inferior Function“. In *typeindepth.com* [online]. [cit. 29. 12. 2019]. Dostupné z: < <http://typeindepth.com/2011/12/fight-club-functions/>>.